

ЗАТВЕРДЖЕНО
рішення другої (позачергової) сесії
обласної ради восьмого скликання
26 січня 2021 року № 3-2/VIII

ПРОГРАМА
економічного і соціального
розвитку Чернігівської області
на 2021 рік

ЗМІСТ

Вступ.....	4
I. Аналіз економічного і соціального розвитку Чернігівської області у 2020 році ..	6
II. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2021 році ..	30
Заходи економічного і соціального розвитку у 2021 році	31
1. Розвиток людського потенціалу	31
1.1. Забезпечення умов для отримання якісної освіти.....	31
1.2. Створення умов для підтримки та формування здорового населення	32
1.3. Розвиток сфери культури і мистецтв та збереження історико-культурної спадщини	36
1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності	37
<i>Завдання 6. Соціальне становлення та підтримка дітей та молоді</i>	<i>41</i>
1.5. Підвищення якості та конкурентоспроможності людських ресурсів	43
2. Комфортні та безпечні умови для життя	45
2.1. Розвиток транспортної інфраструктури та зв'язку	45
2.2. Реалізація проєктів регіонального розвитку	47
2.3. Ефективне планування територіального розвитку	49
2.4. Підвищення якості надання населенню житлово-комунальних послуг. Житлова політика. Енергозбереження	49
2.5. Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку. Техногенна безпека	52
3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки	55
3.1. Реалізація регіонального інвестиційного потенціалу, нарощення обсягів інвестиційних надходжень	55
3.2. Активізація зовнішньоекономічної діяльності.....	57
3.3. Розвиток високотехнологічного промислового виробництва. Підтримка місцевих товаровиробників	58
3.4. Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання	61
3.5. Сталий розвиток агропромислового виробництва.....	62
3.6. Розвиток споживчого ринку	64
3.7. Стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва	66
3.8. Удосконалення системи надання адміністративних послуг	67
3.9. Підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів області.....	68
3.10. Податково-бюджетна політика	69
4. Створення сприятливих умов для розвитку самодостатніх територіальних громад	70
5. Посилення спроможності громадянського суспільства	71
5.1. Підвищення ефективності діяльності інститутів громадянського суспільства	71
5.2. Покращення доступу громадськості до інформації.....	72
III. Джерела фінансування програми економічного і соціального розвитку області на 2021 рік	73

Додаток 1. Основні прогностичні показники економічного і соціального розвитку Чернігівської області.

Додаток 2. Перелік регіональних програм, які передбачається реалізувати в Чернігівській області у 2021 році.

Додаток 3. Пріоритетні проекти, які доцільно фінансувати у 2021 році із залученням коштів обласного бюджету.

Додаток 4. Звіт про стратегічну екологічну оцінку Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2021 рік.

Вступ

Законодавчим підґрунтям для розроблення Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2021 рік (далі – Програма) є Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету».

Програма враховує результати аналізу соціально-економічної ситуації в області у 2020 році та відповідає завданням і положенням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки (затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695), Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, визначених ООН, Указу Президента України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року» від 30.09.2019 №722, а також Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року і Плану заходів з її реалізації у 2021–2023 роках (в редакції рішення 25 сесії обласної ради 7 скликання від 28.10.2020 №43-25/VII). В програмі визначено ключові заходи, які необхідно вжити для досягнення пріоритетних завдань розвитку Чернігівщини у 2021 році.

Програма направлена на виконання стратегічного бачення регіону – перетворити Чернігівщину на інвестиційно та туристично привабливий, конкурентоспроможний, екологічно чистий, доброзичливий, соціально стабільний, комфортний для життя, роботи та відпочинку регіон, з унікальним природно-рекреаційним потенціалом, сприятливими умовами для ведення бізнесу, інноваційною економікою, високим рівнем інформатизації та сучасною сферою послуг.

Програма містить основні показники економічного та соціального розвитку області на 2021 рік (додаток 1), які враховують існуючі тенденції соціально-економічного розвитку регіону та базуються на прогнозних макропоказниках економічного і соціального розвитку України, визначених у додатку до постанови Кабінету Міністрів України від 29.07.2020 № 671 «Про схвалення Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2021-2023 роки». Вони розраховані на підставі статистичних даних, намірів суб'єктів господарювання усіх форм власності, організацій, структурних підрозділів обласної державної адміністрації, територіальних органів центральних органів виконавчої влади.

Складовою Програми також є перелік регіональних цільових програм, які передбачається реалізовувати в області у 2021 році (додаток 2). Фінансування заходів цих програм здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей місцевих бюджетів, цільових коштів з державного бюджету та інших джерел, не заборонених чинним законодавством України.

Крім того, Програма містить перелік пріоритетних проєктів, які доцільно фінансувати у 2021 році із залученням коштів обласного бюджету (додаток 3).

Відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Програма, як документ державного планування, пройшла процедуру стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Для цього визначено обсяг СЕО та розроблено Звіт про СЕО (додаток 4).

I. Аналіз економічного і соціального розвитку Чернігівської області у 2020 році

У 2020 році в області завершено впровадження реформи з децентралізації. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13.05.2020 № 564-р «Про затвердження перспективного плану формування територій громад Чернігівської області» визначено 57 спроможних територіальних громад. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 № 730-р визначено адміністративні центри та затверджено території територіальних громад Чернігівської області.

Новий адміністративно-територіальний устрій на субрегіональному рівні закріплено постановою Верховної Ради України від 17.07.2020 № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів», згідно з якою в області ліквідовано 22 райони і утворено 5 районів – Корюківський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Прилуцький, Чернігівський.

Динаміка основних показників соціально-економічного розвитку, в основному, відповідає загальноукраїнським тенденціям. Найбільший вплив на економічну ситуацію мали карантинні обмеження, введені у зв'язку з епідемією коронавірусу, що призвело до уповільнення темпів росту в основних галузях реального сектору економіки області, згорання інвестиційних процесів.

Фінансово-економічна ситуація

Промисловість

Промисловий комплекс області формують близько 250 великих і середніх промислових підприємств, на яких працюють майже 40 тис. осіб.

За січень-жовтень 2020 року індекс промислового виробництва в області до відповідного періоду 2019 року становить 92,1 %.

Негативно вплинули на роботу промислового комплексу ряд внутрішніх та зовнішніх факторів, зокрема, поглиблення неплатоспроможності реального сектору економіки, згорання інвестиційних планів підприємств, або їх відтермінування на невизначений період, відсутність державних замовлень на виготовлення машин та спеціального обладнання для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій і техногенних катастроф, ускладнення зовнішньоекономічних відносин з країнами-партнерами через світову пандемію.

Спостерігається незначне скорочення обсягів виробництва на підприємствах добувної промисловості і розроблення кар'єрів (-3,1%). Разом з тим, продовжуються позитивні тенденції на підприємствах нафтоперероблення.

Відбулось зменшення темпів виробництва в одному з провідних видів промислової діяльності в регіоні – виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів (-4,6% до січня-жовтня 2019 року).

Разом з тим, нарощено обсяги виробництва олії та тваринних жирів, молочних продуктів, продуктів борошномельно-круп'яної продукції.

Обсяги виробництва у текстильному виробництві, виробництві одягу, шкіри та виробів зі шкіри скоротилось на 25,5 %. Велика кількість підприємств галузі працюють за контрактами з іноземними фірмами і переважно за давальницькою схемою, як наслідок, на результатах їх діяльності суттєво позначається коливання валютного курсу та фінансові ризики європейських підприємств-партнерів.

Менш ефективно, ніж торік спрацювали підприємства з виготовлення виробів з деревини, виробництва паперу та поліграфічної діяльності (-15,1%), де скоротився випуск паперу та паперових виробів.

Відставання допущене і на підприємствах машинобудування (-34,5 %), зокрема у виробництві машин і устаткування та електричного устаткування, а також з постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря (-2,0%).

Обсяги зросли у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції на 8,1% та з виробництва гумових і пластмасових виробів на 10,7%.

Аграрний комплекс

В області функціонує 2031 сільськогосподарське підприємство різних форм власності та господарювання, в тому числі 1057 фермерських господарств, а також 142,4 тис. особистих селянських господарств.

За січень – жовтень 2020 року індекс валової продукції сільського господарства області становив 91,2%, в тому числі у сільськогосподарських підприємствах – 88,8% та у господарствах населення – 100,2 %.

У рослинництві індекс становить 91,0%, у т.ч. в сільськогосподарських підприємствах – 88,0%, господарствах населення – 106,1%.

Станом на 20.11.2020 намолочено 4,3 млн тонн зерна або 90,0% до прогнозу (+38,2 тис. т до відповідної дати 2019 року). Рівень урожайності складає 62,9 ц/га (-0,9 ц/га до минулорічного). Зібрана площа складає понад 680 тис. га або 82% площ (+15,5 тис. га до минулорічного).

Індекс обсягу виробництва продукції тваринництва становить 92,5%, у т. ч. в сільськогосподарських підприємствах – 98,8%, господарствах населення – 87,0%.

По всіх категоріях господарств реалізовано на забій худоби та птиці у живій масі 40,9 тис. т (-4,0%), вироблено молока 395,2 тис. т (-11,6%), вироблено яєць 264,4 млн шт. (-2,1%).

Станом на 01.11.2020 в господарствах області утримувалось 167,5 тис. гол. ВРХ, що на 8,4% менше, ніж у відповідному періоді 2019 року, в т. ч. 86,0 тис. гол. корів, що на 13,2% менше. Поголів'я свиней збільшилось на 3,4% та склало 202,3 тис. гол. Чисельність поголів'я птиці зменшилась до 3958,6 тис. гол. (-9,0%).

Продовжується розбудова тваринницьких об'єктів, зерносушильного господарства та інших об'єктів виробничої інфраструктури.

Розвиток малого і середнього підприємництва та удосконалення системи надання адміністративних послуг.

У сфері підприємництва у 2019 році в регіоні здійснювали господарську діяльність 6442 підприємства, з яких 5998 малих, у тому числі 5086 мікропідприємств, 439 середніх, 5 великих та понад 36 тисяч фізичних осіб-підприємців.

Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення зросла на 7,1% порівняно з 2018 роком і за 2019 рік склала 60 од. Кількість середніх підприємств на 10 тис. осіб наявного населення зросла на 25,0% і становила 5 підприємств.

У 2019 році малими та середніми підприємствами реалізовано продукції, (товарів, послуг) на понад 87,0 млрд грн, що становило близько 84,0 % до загальних обсягів регіону.

Особливо важливу соціальну функцію підприємництво відіграє у вирішенні проблем зайнятості, забезпечуючи роботою понад 150 тисяч осіб.

Протягом січня-вересня 2020 року було взято на облік 4870 суб'єктів підприємництва, з них 657 од. - юридичні особи та 4213 – фізичні особи-підприємці (відповідно на 63,4 % та 33,1 % більше, ніж кількість, які припинили діяльність).

За 9 місяців 2020 року забезпечено зростання надходжень до місцевих бюджетів від діяльності суб'єктів малого та середнього підприємництва порівняно з відповідним періодом 2019 року на 3,4 % до 2,0 млрд грн, що складає майже половину (46,0%) від усіх податкових надходжень, які контролюються Державною податковою службою в області.

26 лютого 2020 року на базі Агенції регіонального розвитку Чернігівської області відкрито Центр підтримки підприємництва інновацій та стартапів (Business Hub Chernihiv region) - сучасний простір, де розпочали роботу такі локації, як «Вікно підприємця», бізнес-акселератор, бізнес-інкубатор, інноваційна лабораторія-майстерня, коворкінг-зона.

В області продовжується робота щодо оптимізації діяльності мережі центрів надання адміністративних послуг, зокрема, шляхом трансформації 6 ЦНАП райдержадміністрацій (Бахмацька, Борзнянська, Корюківська, Менська, Сновська, Талалаївська) у ЦНАП органів місцевого самоврядування. Також, впроваджується експериментальний проєкт «єМалятко» у ЦНАПах області.

В області працюють 29 ЦНАПів, в тому числі 17 – в органах місцевого самоврядування, якими надано понад 290 тис. послуг.

Інвестиційна діяльність

Залучення інвестицій залишається пріоритетним напрямком діяльності, оскільки для позитивних перетворень та розвитку регіону необхідні відповідні фінансові ресурси. За підсумками 2019 року було освоєно 8740,5 млн грн, що на 2,0% більше, ніж за 2018 рік.

Через пандемію коронавірусу та пов'язані з цим карантинні обмеження, суттєво знижується інвестиційна активність, а реалізація інвестиційних проєктів затягується у часі. Це зумовило зменшення обсягу капітальних інвестицій за січень-вересень 2020 року на 41,0% до відповідного періоду 2019 року. Питома вага освоєних капітальних інвестицій області (3637,6 млн грн) у загальному обсязі по Україні складає 1,36%. У розрахунку на одну особу у січні-вересні 2020 року освоєно 3669,5 грн.

З початку 2020 року реалізовано 22 проєкти, продовжується реалізація 60 проєктів.

Загальний обсяг капітальних інвестицій (млн грн)

Визначальну роль у структурі джерел інвестування відіграють власні кошти підприємств та організацій, що формують 76,2% обсягу капітальних інвестицій (2771,7 млн грн).

Найбільше інвестицій освоєно у сільському, лісовому та рибному господарстві – 1664,6 грн (45,8% від загального обсягу) та промисловості – 811,4 млн грн (22,3%) (переважна більшість у цій сфері припадала на підприємства переробної промисловості – 616,7 млн грн (17%)), у будівництві 333,8 млн грн (9,2%).

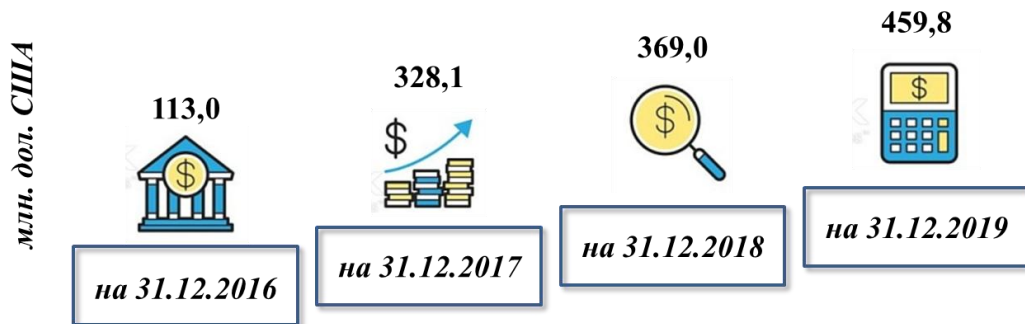
За 2020 рік очікується освоїти 6,5 млрд грн капітальних інвестицій.

Станом на 30.06.2020 обсяг прямих інвестицій (інструменти участі в капіталі) в економіці області зменшився до 450,3 млн дол.США.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності. У промисловість вкладено 92,3%, у т.ч. переробну – 86,1%; у сільське, лісове та рибне господарство – 4,9%.

Інвестиції надійшли до області із 41 країни. Найбільше – зі Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії – 78,4% , Кіпру – 8,4%, Польщі – 3,2% , Швейцарії – 2,2%, Китаю – 1,2%.

Прямі інвестиції (інструменти участі в капіталі)

Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання.

В області є достатній інтелектуальний потенціал, який здатний до генерації наукових ідей високого рівня.

В науково-технічній сфері технічними науками займається більше половини виконавців наукових та науково-технічних робіт. Сільськогосподарськими науками зайняті близько третини наукових кадрів. Загалом, на кінець 2019 року в усіх галузях наук працювало 518 осіб.

Основні наукові роботи проводяться у сфері технічних, сільськогосподарських, природничих та суспільних наук. Серед найбільш ефективних – розробки, спрямовані на створення нового обладнання, техніки, видів матеріалів з удосконаленими технічними та технологічними параметрами, ресурсо- та енергозберігаючі технології у провідних галузях господарського комплексу, мікробіологічні засоби захисту рослин і тварин від хвороб, створення нових сортів рослин.

У 2019 році загальний обсяг витрат на виконання наукових досліджень і розробок становив 46,3 млн грн. На виконання прикладних розробок спрямовано 22,6 млн грн, науково-технічних (експериментальних) розробок – 19,9 млн грн, або 48,8% та 43,0% загального обсягу витрат відповідно. У 2019 році витрати на виконання науково-технічних (експериментальних) розробок збільшились на 25,4% порівняно з 2018 роком.

У промисловому комплексі області активно впроваджували інновації підприємства машинобудівної, легкої та харчової галузей. Основними напрямками їх діяльності були впровадження прогресивних технологічних процесів та випуск інноваційної продукції.

Загалом, у 2019 році на промислових підприємствах впроваджено 91 новий технологічний процес, з яких 17 маловідходних та ресурсозберігаючих та 90 видів інноваційної продукції, з яких 70 нових видів машин, устаткування, приладів.

Питома вага підприємств, що займалися інноваціями, становить 8,7%.

Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості у 2019 році становив 61,0 млн грн, що на 43,6% менше, ніж у 2018 році, з яких майже 90,0% направлено на придбання машин, обладнання та програмного

забезпечення. Через обмеженість залучення зовнішніх джерел фінансування, витрати на інновації здійснювались в основному за рахунок власних коштів підприємств (91,6%).

Питома вага реалізованої інноваційної промислової продукції в загальній реалізації становила 2,6%.

Станом на 01.11.2020 на підприємствах та організаціях області діють сертифіковані системи управління: якістю – 73, безпечністю харчових продуктів – 49, екологічного керування – 7.

За 10 місяців 2020 року видано 425 сертифікатів з підтвердження відповідності продукції, послуг вимогам безпеки та нормативних документів; 33 сертифікати відповідності вимогам технічних регламентів щодо неавтоматичних зважувальних приладів та законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки; проведені випробування 1064 зразків харчових продуктів та продовольчої сировини по показниках безпеки. Повірено та відкалібровано 107 тис. одиниць засобів вимірювальної техніки.

Споживчий ринок.

+22,4%
18009,5 млн грн
січень-жовтень

Оборот роздрібною торгівлі за січень-жовтень 2020 року до відповідного періоду 2019 року збільшився на 22,4% і становив 18,0 млрд гривень. За темпами зростання обороту роздрібною торгівлі область серед регіонів України посіла 3-4 місце. У розрахунку на одну особу реалізовано товарів на суму 18,2 тис. гривень.

Оборот роздрібною торгівлі у 2020 році

Продовжувався подальший розвиток інфраструктури споживчого ринку та збільшення присутності товарів вітчизняного (у т. ч. місцевого) виробництва. За 9 місяців 2020 року в області розширили присутність, розпочали діяльність понад 110 об'єктів роздрібною торгівлі та ресторанного бізнесу.

Під постійним контролем перебувають питання щодо забезпечення розвитку цивілізованого споживчого ринку та захисту конституційних прав громадян, зокрема як споживачів, на належну якість та безпеку продовольчих і непродовольчих товарів, послуг.

Індекс споживчих цін (ІСЦ) в області у жовтні 2020 року до грудня 2019 року становив 103,0 %, у т. ч. на продукти харчування та безалкогольні напої – 101,2%, на продукти харчування – 101,1%.

Підтримка місцевих товаровиробників.

Для стимулювання споживчого попиту на продукцію місцевого виробництва, збільшення присутності та обсягів реалізації товарів місцевого виробництва у роздрібній

торговельній мережі другий рік поспіль в області реалізується ініціатива «Чернігівщина, купуй рідне».

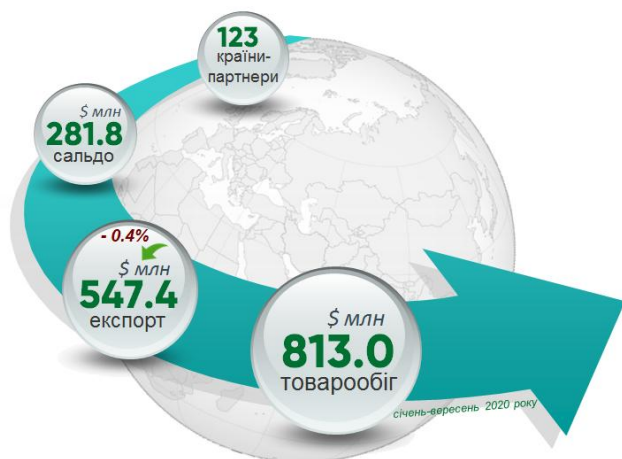
У її рамках запроваджено механізм часткового відшкодування витрат підприємств на участь у виставково-ярмаркових заходах на національному та міжнародному рівнях; проводиться щорічний обласний конкурс «Кращий товар Чернігівщини»; організовуються семінари, вебінари на тему «Підтримка місцевих товаровиробників» для суб'єктів малого і середнього підприємництва; розроблено знак-логотип «Чернігівщина, купуй рідне».

В області вища, ніж в середньому по Україні, питома вага реалізації товарів вітчизняного (у т. ч. місцевого) виробництва через торговельну мережу підприємств-юридичних осіб (область – 62,3 %, Україна – 55,6 %, у т.ч. продовольчих, відповідно, 82,5 % і 79,4 %; непродовольчих – 38,2 % та 34,3 %).

Товари місцевих виробників є активними учасниками конкурсу «Кращий товар Чернігівщини». У 2019 році із заявлених 9 суб'єктами господарювання для участі у конкурсі 23 товарів (у т.ч. 20 – продовольчих, 3 – непродовольчих) переможцями стали 7 товарів. У 2020 році із 29 товарів (у т.ч. 26 – продовольчих, 3 – непродовольчих) 8 суб'єктів господарювання перемогу одержали 13, а учасниками у номінації «Новинка року» стали 5. Для промоції та популяризації якісних товарів, що виробляються в області, готуються та розміщуються в рубриці «Чернігівщина, купуй рідне» на офіційному вебсайті Чернігівської облдержадміністрації електронні каталоги товарів-переможців конкурсу «Кращий товар Чернігівщини».

Для забезпечення безпечності харчової продукції станом на 01.10.2020 в області розроблено систему НАССР 587 операторами ринку.

Зовнішньоекономічна діяльність.

Підприємства Чернігівщини здійснювали зовнішньоторговельні операції з партнерами з більш ніж 120 країн світу, в т.ч усіх країн-членів ЄС, обсяг яких за підсумками січня-вересня 2020 року становив 813 млн дол.США.

За 9 місяців 2020 року зважаючи на ряд обмежувальних міжнародних заходів, направлених на зменшення розповсюдження коронавірусної інфекції, загальний спад економічних процесів, експорт товарів скоротився на 0,4% і склав 547,4 млн дол. США. Водночас імпорт товарів зменшився на 19% (до 265,6 млн дол. США). У результаті маємо позитивне сальдо у розмірі 281,8 млн дол. США.

При цьому, найбільшим споживачем продукції регіону є Євросоюз, до якого Чернігівщина продала товарів на 201,2 млн дол. США (-15,9% до січня-

вересня 2019 року), що становить 36,8% обласного показника експорту. Серед країн ЄС майже половина експорту поставлялось до Нідерландів, Іспанії та Румунії.

Крім того, ще третина від загального обсягу експорту поставлялась до Китаю, Азербайджану, Єгипту, Білорусі та Туреччини.

Найвагомішу частку експорту товарів Чернігівської області (41,6%) займає торгівля зерновими культурами, ще 43% поставок формують готові харчові продукти, деревина та вироби з деревини, папір та картон, машини обладнання, текстильні матеріали та вироби, взуття та вироби з чорних металів.

При цьому порівняно з аналогічним періодом 2019 року у 2,3 рази більше стали продавати жирів та олій, у 2 рази – недорогоцінних металів та виробів з них, на 30% – машин, обладнання та механізмів, на 38,6% – шкур необроблених та шкур вичинених, на 32,7% – текстильних матеріалів та виробів, на 14,2% – паперу та картону, на 6,5% – деревини та виробів з деревини.

Водночас, відбулося скорочення обсягів експорту як ряду основних продовольчих товарів, зокрема зернових, насіння і плодів олійних культур та готових харчових продуктів, так і промислових товарів, таких як взуття, полімерні матеріали.

З метою промоції іміджу області серед міжнародної спільноти проведено зустрічі з представниками дипломатичних установ Хорватії, Малайзії, Бельгії, представництва ЄС в Україні.

За підсумками 2020 року очікується зростання експорту товарів до 817,1 млн дол. США (+0,2% до 2019 року) при зменшенні імпорту до 339,6 млн дол. США (-19,0%).

Податково-бюджетна політика.

За січень-вересень 2020 року до державного бюджету зібрано 3592,4 млн грн податків та зборів, які контролюються Головним управлінням Державної податкової служби у Чернігівській області, що на 1,0 % менше відповідного періоду 2019 року.

Найбільші суми надходжень отримано по податку на додану вартість (1394,9 млн грн), рентній платі за користування надрами (425,1 млн грн) та податку на прибуток підприємств (363,7 млн гривень).

До місцевих бюджетів за січень-вересень 2020 року надійшло 8033,4 млн грн, що на 22,9 % менше відповідного періоду 2019 року. Власні доходи становили 4913,3 млн грн (+4,8 %), трансферти з державного бюджету – 3119,6 млн грн(-45,6 %), трансферти з місцевих бюджетів інших областей – 0,6 млн грн (-33,8 %).

За 2020 рік надходження до місцевих бюджетів очікуються в сумі 10782,3 млн грн, що на 22,7 % менше 2019 року. В тому числі, власні доходи становитимуть 6699,0 млн грн (+1,6 %), трансферти з державного бюджету – 4082,6 млн грн.(-44,5 %), трансферти (субвенції) з місцевих бюджетів інших областей – 0,7 млн грн (-56,2 %).

Зменшення надходжень до місцевих бюджетів пов'язане зі зменшенням обсягу міжбюджетних трансфертів у зв'язку з тим, що у 2020 році надання державних соціальних допомог та субсидій населенню здійснюється Міністерством соціальної політики України безпосередньо з державного бюджету (а не з місцевих бюджетів, як було раніше) та у зв'язку з переведенням з II кварталу лікувальних закладів, що надають вторинну і третинну спеціалізовану медичну допомогу, екстрену медичну допомогу на фінансування до Національної служби здоров'я України (державний бюджет).

Розвиток інфраструктури регіону

У 2020 році в області на виконання робіт з будівництва, ремонту, реконструкції об'єктів соціальної інфраструктури та проєктів регіонального розвитку передбачаються кошти з державного бюджету в обсязі більше, ніж 1,3 млрд гривень.

У 2020 році в рамках програми Президента України «Велике будівництво» реалізується в області 15 проєктів будівництва, реконструкції та капітального ремонту шкіл, садочків та спортивних об'єктів, 9 приймальних відділень

опорних закладів охорони здоров'я області, 64 проекти з проведення ремонтів на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах. Зазначені проекти фінансуються за кошти місцевого та державного бюджетів.

На реалізацію проектів з будівництва та реконструкції 5 шкіл, 5 садочків, 5 стадіонів планується залучити кошти в сумі 96,7 млн грн, у т.ч. 51,3 млн грн – кошти ДФРР.

Збудовано школу у м.Носівка, II корпус школи-гімназії у м.Прилуки, завершено роботи з реконструкції Корюківської та Журавської шкіл. До кінця року буде завершено капітальний ремонт школи №2 у м.Городня.

Проведено реконструкцію садочків у с.Черешеньки Коропського району, у м.Бобровиця та у м.Ніжин. Завершується реконструкція садочків у смт Сосниця та у с. Ніжинське Ніжинського району.

Також відремонтовані спортивні об'єкти: комплекс споруд стадіону Спеціалізованої дитячо-юнацької школи олімпійського резерву з футболу «Юність», стадіони у смт Сосниця, м. Корюківка, зала для фізкультурно-оздоровчих занять в м.Семенівка. До кінця 2020 року будуть завершені будівельні роботи з капітального ремонту стадіону у м.Остер.

У рамках реалізації проекту EMERGENCY передбачено 72,0 млн грн на реконструкцію, капітальний ремонт 9 приймальних відділень в опорних закладах охорони здоров'я у госпітальних округах.

З Державного фонду регіонального розвитку області на реалізацію 13 інвестиційних проектів передбачено 92,7 млн гривень.

У 2020 році області передбачена субвенція щодо соціально-економічного розвитку окремих територій у розмірі 49,9 млн грн на реалізацію 35 проектів. Крім того, на початок року утворились залишки зазначеної субвенції у розмірі 53,8 млн гривень.

Станом на 15.11.2020 в рамках програми «Велике будівництво» в області реалізується 64 проекти по ремонту доріг, зокрема 33 проекти – проведення ремонтних робіт на автомобільних дорогах загального користування місцевого значення, 31 проект – вулиць і доріг комунальної власності. Зазначені роботи проводяться за рахунок коштів державного дорожнього фонду на загальну суму 656,3 млн грн. Заплановано відремонтувати 126,9 км доріг.

За рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам станом на 17.11.2020 використано на поточний середній ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення 318,8 млн грн (орієнтовно відремонтовано 85 км доріг), капітальний ремонт автомобільних доріг загального користування місцевого значення, в т.ч. мости – 33,8 млн грн (орієнтовно відремонтовано 10,05 км доріг та 48,6 пог/м мостів), будівництво доріг комунальної власності – 61,8 млн грн (орієнтовно відремонтовано 11500 м²), капітальний ремонт вулиць і доріг комунальної власності – 6,6 млн грн (орієнтовно відремонтовано 9470 м²), поточний середній ремонт вулиць і

доріг комунальної власності – 24,6 млн грн (орієнтовно відремонтовано 41715 м²), експлуатаційне утримання – 97,1 млн гривень.

Серед визначених пріоритетів, що покращують якість життя населення, важливе місце посідає створенню ефективної системи охорони здоров'я.

За кошти ДФРР буде завершено капітальний ремонт з термомодернізацією обласної дитячої лікарні, обласної психоневрологічної лікарні, а також реконструкцію будівлі під відділення екстреної медичної допомоги у м.Чернігові.

За рахунок субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення заходів, спрямованих на розвиток системи охорони здоров'я у сільській місцевості, у 2020 році завершується будівництво 21 амбулаторії.

Транспортна інфраструктури та зв'язок

Маршрутна мережа Чернігівської області налічує 460 автобусних маршрутів загального користування, в т.ч. приміських маршрутів – 225, міжміських – 140, міських – 95, які обслуговують більше 100 перевізників. На маршрутах задіяно близько 1100 транспортних засобів. Крім того, 22 міжнародних та 31 міжобласний автобусні маршрути загального користування проходять через автостанції області.

Для організації пасажирських перевезень в області функціонує 13 автостанцій ПАТ «Чернігівське ОПАС 17499» та ТОВ «Автотранспортне підприємство 17448».

За січень-вересень 2020 року послугами автомобільного транспорту (з урахуванням перевезень фізичними особами-підприємцями) скористалися 34,0 млн пасажирів, що становить 62,3% до відповідного періоду 2019 року, пасажирообіг склав 290,8 млн пас.км (54,9%). Обсяг вантажних автоперевезень зменшився на 15,1% і склав 1168,8 тис. т, вантажообіг знизився на 7,3% порівняно з відповідним періодом 2019 року і становить 744,1 млн ткм.

З початку 2020 року проведено 3 засідання Конкурсного комітету з підготовки та проведення конкурсу на автобусних маршрутах загального користування, які не виходять за межі області (внутрішньообласні маршрути), обласної державної адміністрації по 90 об'єктах конкурсів. На конкурсних засадах продовжено роботу 53 автобусних маршрутів загального користування, на яких задіяно 112 транспортних засобів. Внесено зміни до обласної мережі автобусних маршрутів загального користування: змінено маршрутів – 7; внесено – 16. Відкрито 2 нових маршрути Чернігів-Хмільниця, Чернігів-Юр'ївка.

Філією Чернігівська дирекція АТ «Укрпошта» в області надаються послуги через наступні типи відділень поштового зв'язку (ВПЗ): 86 стаціонарних автоматизованих ВПЗ та 130 пересувних неавтоматизованих ВПЗ в 11 точках базування.

Житлово-комунальне господарство та житлова політика

Житловий фонд області налічує 4229 багатоквартирних будинків. В області створено 467 ОСББ, які обслуговують 521 багатоквартирний житловий будинок, загальною площею 1311,2 тис.м². З початку 2020 року створено 17 нових об'єднань. Частка загальної площі житлового фонду, що обслуговується ОСББ, становить 16,8%.

З початку 2020 року на експлуатацію та технічне обслуговування житлового фонду використано 12,5 млн грн власних коштів підприємств.

Для забезпечення сталої та безперебійної роботи об'єктів сфери теплопостачання області підприємствами було профінансовано виконання робіт на загальну суму 21,0 млн гривень.

Для забезпечення належного функціонування систем водопостачання та водовідведення області виконано роботи з ремонту та заміни ділянок водопровідних та каналізаційних мереж, ремонту обладнання та устаткування вартістю 16,7 млн гривень.

За січень-червень 2020 року в експлуатацію введено 57,12 тис. м² нового житла, що на 10,7 % менше, ніж за відповідний період 2019 року.

З метою розвитку житлового будівництва на 2020 рік впроваджувалося ряд програм. Зокрема, для забезпечення сільського населення житлом в рамках впровадження обласної програми підтримки індивідуального житлового будівництва на селі «Власний дім» на 2020 рік з усіх джерел фінансування передбачено 12,6 млн грн, за січень-вересень 2020 року використано 8,4 млн грн, укладено 65 угод на загальну суму 8,6 млн грн (будівництво житла – 1 договір; реконструкція житла – 5 договорів; капітальний ремонт житла – 12 договорів; будівництво підсобних господарських приміщень – 1 договір; придбання житла – 15 договорів; інженерне облаштування житла – 6 договорів; розвиток особистого селянського господарства – 25 договорів). Також позичальниками введено в експлуатацію 10 індивідуальних житлових будинків загальною площею 1,2 тис. м².

Серед громадян, з якими уклалися кредитні договори, 8 багатодітних родин, 21 молода сім'я, 27 працівників бюджетної сфери, 19 робітників агропромислового комплексу та 5 учасників АТО.

На реалізацію програми підтримки житлового кредитування молоді на 2020 рік було передбачено 5,2 млн грн (придбано 3 квартири на загальну суму 4090,4 тис. грн, з них 1 квартира для учасника АТО).

На будівництво житла за рахунок власних коштів (коштів статутного капіталу) Державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному будівництву» передбачено 1,7 млн грн (використано 1081,6 тис. грн, придбано 2 квартири).

За програмою «Часткова компенсація відсоткової ставки кредитів комерційних банків молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла» на 2020 рік передбачено з

державного бюджету 270,0 тис. грн, протягом січня-вересня 2020 року використано 150,1 тис. гривень.

На компенсацію процентних ставок за договорами, укладеними в рамках реалізації програми здешевлення вартості іпотечних кредитів на 2020 рік передбачено 910,0 тис. грн, протягом січня-вересня 2020 року використано 598,5 тис. гривень.

Крім того, області було виділено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для сімей загиблих осіб, відповідно до Закону України “Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту”, для осіб з інвалідністю I–II групи, яка настала внаслідок поранення, контузії, каліцтва або захворювання, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, в сумі 3,7 млн грн (надано компенсації в сумі 1,8 млн грн на 2 квартири).

Також області виділено субвенцію з державного бюджету на виплату грошової компенсації для сімей загиблих учасників бойових дій на території інших держав та для осіб з інвалідністю I–II групи з числа учасників бойових дій на території інших держав, які стали інвалідами та потребують поліпшення житлових умов, в сумі 755,9 тис. гривень.

У 2020 році надана субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на виплату грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення для внутрішньо переміщених осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України в сумі 3,9 млн грн (надано компенсації в сумі 3,0 млн грн на 2 квартири).

На 2020 рік передбачено субвенцію з державного бюджету місцевим бюджетам на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, та забезпечення житлом дітей-сиріт, осіб з їх числа в сумі 34,2 млн гривень.

На території області реалізуються проекти, направлені на підвищення енергоефективності будівель бюджетної сфери та розвиток відновлювальної енергетики. У закладах бюджетної сфери виконуються роботи з утеплення фасадів, капітального ремонту покрівель, заміни віконних та дверних конструкцій, модернізації мереж тепло-, водопостачання та внутрішнього освітлення міста.

Роботи виконувались в 10 районах та 20 громадах на 183 об'єктах бюджетних закладів області. Загальна сума інвестицій за рахунок місцевих та державного бюджетів склала близько 46,2 млн гривень.

Крім того, Прилуцькою міською радою спільно з НЕФКО та Фондом Е5Р за рахунок кредитних, грантових коштів та коштів міського бюджету продовжується реалізація спільного проекту з капітального ремонту мереж зовнішнього освітлення та реконструкції будівель 2-х закладів освіти із застосуванням енергозберігаючих технологій. У рамках реалізації спільного

проєкту освоєно 21,4 млн грн (при загальній вартості проєкту понад 23,0 млн грн).

З метою диверсифікації джерел енергопостачання та підвищення рівня енергоефективності в області постійно вживаються заходи щодо збільшення обсягів виробництва електричної та теплової енергії з відновлюваних джерел. Станом на 01.11.2020 загальна потужність об'єктів енергетики, що виробляють електричну енергію з альтернативних джерел в області становить 29,6 МВт, що у 2 рази більше показника на кінець 2019 року. Протягом 9 місяців 2020 року потужність таких об'єктів збільшилась на 15,6 МВт за рахунок будівництва та введення в експлуатацію нових сонячних електростанцій населенням в приватному секторі та приватними підприємствами.

За 9 місяців 2020 року електроенергії з альтернативних джерел на об'єктах, які розміщено на території області, вироблено 67,8 млн кВт*год.

Реалізовувались ініціативи Уряду України щодо стимулювання населення до впровадження енергоефективних заходів. Згідно з обласною Програмою стимулювання до запровадження енергоефективних заходів населення, об'єднань співвласників багатоквартирних будинків та житлово-будівельних кооперативів Чернігівської області на 2018-2020 роки з обласного бюджету відшкодовано 984,0 тис. грн на погашення частини відсоткової ставки за кредитами, взятими населенням та ОСББ у 2019 році.

Крім того, у 2020 році діє ряд місцевих програм підтримки населення та ОСББ в містах Ніжин, Прилуки, Чернігів, Мена, Корюківка, Бобровиця, Носівка та смт Срібне, Сосниця з бюджетом 9,1 млн гривень. Заходи з енергозбереження реалізуються в містах Чернігів та Ніжин, за кошти місцевих бюджетів в рамках реалізації програми підтримки ОСББ за січень-жовтень 2020 року спрямовано близько 331,5 тис. гривень.

Управління об'єктами державної та комунальної власності.

На території області здійснюють діяльність 34 суб'єкти господарювання державного сектора економіки. Всі суб'єкти знаходяться в управлінні центральних органів влади.

Протягом 9 місяців 2020 року приватизовано 12 об'єктів малої приватизації. До державного бюджету надійде 9,5 млн гривень.

В Реєстрі договорів оренди державного майна станом на 01.10.2020 перебувало 545 договорів. З початку року укладено 19 нових договорів оренди. Протягом 9 місяців 2020 року до Державного бюджету від оренди державного майна надійшло 8,4 млн гривень.

За січень-вересень 2020 року проведено 23 перевірки стану утримання, збереження та використання державного майна 59 об'єктів.

У Переліку об'єктів права спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області станом на 1 жовтня 2020 обліковується 126 комунальних підприємств, установ, закладів, в оперативному управлінні

або господарському віданні яких перебуває 2174 інвентарних об'єкти нерухомості.

За 9 місяців 2020 року чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) комунальних підприємств становив 159,5 млн гривень. До обласного бюджету перераховано 810,1 тис. грн податку на прибуток. На капітальні інвестиції підприємствами спрямовано 3,8 млн гривень.

Протягом січня-вересня 2020 року здійснено продаж 5 об'єктів майна, до обласного бюджету надійшло 5,0 млн гривень.

Станом на 01.10.2020 орендодавцями майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст Чернігівської області виступають 39 підприємств, установ, закладів, якими укладено 423 договори оренди. Протягом січня-вересня 2020 року надійшло 9,3 млн грн орендної плати, до обласного бюджету перераховано 2,9 млн грн, у розпорядженні комунальних підприємств залишилось 6,4 млн гривень. За підсумками 2020 року очікується надходження 11,2 млн грн орендної плати.

Демографічна ситуація.

Чернігівщина за територією (31,9 тис. км²) знаходиться на третьому місці серед областей України, а за чисельністю населення – на 22-му. У результаті такого співвідношення щільність населення області (32 особи на 1 км²) найнижча в Україні.

Станом на 01.10.2020 на території області проживало 982,1 тис. осіб (-9,2 тис. осіб з початку року). Зменшення чисельності населення відбулося внаслідок його природного скорочення.

Протягом січня-вересня 2020 року на Чернігівщині народилося 4450 дітей. Рівень народжуваності становив 6,0 живонароджених на 1000 осіб наявного населення. Померло 13323 особи, або 18,0 на 1000 осіб наявного населення.

У віковій структурі населення Чернігівщини домінують негативні тенденції, які зумовили один з найвищих в Україні рівень демографічної старості жителів області. На 1 січня 2020 року частка наймолодшого населення області у віці 0-14 років становила 13,5% загальної чисельності населення області, частка населення віком 15-64 роки, основного постачальника трудових ресурсів – 66,6%, частка осіб у віці 65 років і старше – 19,9%. У 2019 році середня очікувана тривалість життя при народженні в області становила 70,7 років (по Україні – 72,01).

Вплив міграційного сальдо на чисельність населення області та його структуру в порівнянні з природним скороченням за 2019 рік залишається незначним і характеризується переважно від'ємними тенденціями – -1996 осіб (прибулих – 13211 осіб, вибулих – 15207 осіб), за січень-серпень 2020 року – -70 осіб (прибулих – 6542 особи, вибулих – 6612 осіб).

Ринок праці.

Введення карантину з метою запобігання та поширення на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, негативно вплинуло на функціонування ринку праці.

За I півріччя 2020 року (останні статистичні дані) чисельність робочої сили у віці 15-70 років в області у порівнянні з аналогічним періодом 2019 року, зменшилась на 2,7% і становила 468,5 тис. осіб, з них 449,5 тис. осіб працездатного віку. Чисельність зайнятого населення у віці 15-70 років зменшилась на 3,8% та становила 414,6 тис. осіб. Рівень зайнятості населення віком 15-70 років зменшився на 1,5 в.п. і становив 56,8 %.

За період з 18 березня по 31 жовтня в службі зайнятості області було зареєстровано 11,8 тис. вакансій, що удвічі менше, ніж за відповідний період 2019 року; кількість роботодавців, які подали вакансії, у 1,4 рази менша і становила 3,4 тис. Загалом для укомплектування в цей період налічувалися 12,8 тис. вакансії, що у 1,9 рази менше. Станом на 01.11.2020 навантаження на 1 вільне робоче місце досягло 10 осіб проти 6 станом на 01.11.2019.

За січень-жовтень 2020 року взято на облік 22,5 тис. безробітних громадян, що на 36,3% більше, ніж за відповідний період 2019 року. Загалом перебувало на обліку та отримувало комплекс соціальних послуг 33,2 тис. безробітних громадян, що на 17,2% більше, ніж за відповідний період 2019 року.

Безробітні, які перебували на обліку в службі зайнятості, отримали 89,4 тис. профорієнтаційних послуг, у т.ч. профінформаційних, профконсультаційних та послуг з профвідбору. За направленням служби зайнятості проходили професійне навчання, перенавчання або підвищення кваліфікації 2292 безробітні особи, з них 2265 - за замовленням роботодавців (98,8%).

Протягом 10 місяців 2020 року забезпечено роботою та повернуто до трудової діяльності шляхом працевлаштування на вільні та новостворені робочі місця 16,3 тис. громадян, зокрема, за безпосереднім направленням служби зайнятості – 15,3 тис. осіб, з них 9,8 тис. офіційно безробітних.

Загалом до активних форм сприяння зайнятості з початку року було залучено 14 тис. безробітних громадян – кожного третього на обліку.

Середньомісячна заробітна плата штатних працівників у січні-вересні 2020 року становила 9053,38 грн і зросла проти відповідного періоду 2019 року у номінальному вимірі на 12,1 %, у реальному – на 9,1%.

Загальна сума заборгованості із виплати заробітної плати в області збільшилась з початку 2020 року на 47,5 % і на 01.10.2020 становила 18,3 млн грн, в тому числі на економічно активних підприємствах – 15,6 млн грн (на 38,1% більше), на підприємствах, що призупинили діяльність – 2,7 млн грн, підприємствах-банкрутах – відсутня.

За січень-жовтень 2020 року Управлінням Держпраці в області проведено 260 перевірок суб'єктів господарювання, 581 виробничого об'єкту, за результатами яких виявлено 9351 порушення нормативно-правових актів з

питань охорони праці та промислової безпеки, до адміністративної відповідальності притягнуто 576 посадових осіб, із них 164 перших керівників.

Державними інспекторами здійснено 583 контрольні заходи 515 суб'єктів господарювання, в тому числі 35 заходів контролю 19 підприємств-боржників.

До роботодавців, якими допущені порушення, в межах чинного законодавства вжито відповідних заходів. У 2020 році розглянуто 31 справу щодо застосування фінансових санкцій та винесено рішення щодо накладення штрафів на загальну суму 12,6 млн грн, з них станом на 01.11.2020 по 20 постановам сплачено 1,9 млн гривень.

На виконання виданих приписів керівниками підприємств-боржників з початку 2020 року погашено 27,5 млн гривень заборгованості по заробітній платі близько 2,9 тис. найманим працівникам.

Соціальний захист та соціальне забезпечення населення

Станом на 01.11.2020 державні допомоги по області отримувало 51,0 тис. осіб.

Право на пільги за соціальною ознакою мають 268,0 тис. осіб, що становить майже третину від загальної чисельності жителів області.

В органах соціального захисту населення області станом на 01.11.2020 на обліку перебувало 475 осіб з інвалідністю внаслідок війни із числа учасників АТО, 27 учасників війни та 392 члени сімей загиблих учасників АТО.

На обліку для забезпечення санаторно-курортними путівками перебуває 455 учасників АТО. У 2020 році з державного бюджету області виділено майже 3,7 млн грн. Протягом 10 місяців 2020 року санаторно-курортним лікуванням забезпечено 224 особи.

Реабілітаційні послуги для дітей з інвалідністю в області надають 4 центри комплексної реабілітації, де протягом 9 місяців 2020 року реабілітаційні послуги отримала 901 дитина з інвалідністю та 39 дітей до трьох років групи ризику.

Станом на 01.10.2020 в установах Пенсійного фонду в області на обліку перебуває 323,9 тис. пенсіонерів. Середній розмір пенсійних виплат (з урахуванням пенсійного забезпечення військовослужбовців та деяких інших категорій громадян) на 01.10.2020 склав 3052,21 грн, що в 1,8 рази перевищує прожитковий мінімум для осіб, які втратили працездатність (1712,0 грн). Забезпечується своєчасне призначення та проведення перерахунків, виплата пенсій та грошової допомоги.

В області проживає 7109 багатодітних сімей, в них виховується 23871 дитина. Станом на 01.11.2020 право на користування пільгами отримали 601 багатодітна сім'я, посвідчення дітей з багатодітних сімей отримали 1537 дітей. Відповідно, за перше півріччя 2020 року близько 3,4 тис. багатодітних сімей скористались пільгами з оплати житлово-комунальних послуг, 50% знижкою вартості придбання палива – 1,1 тис. сімей, 50% знижкою плати за користування квартирним телефоном – 136 сімей.

З метою забезпечення вирішення проблемних житлових та соціально-побутових питань багатодітних сімей здійснюється моніторинг стану потреб та умов проживання багатодітних сімей, в яких 5 і більше дітей, для визначення тих, які потребують допомоги. У обласному бюджеті щороку передбачаються кошти на покращення соціально-побутових умов багатодітних сімей, в яких виховується 5 і більше дітей.

У 2020 році згідно оновленого банку даних сімей, які потребують допомоги, 73 багатодітні сім'ї отримали відповідну допомогу. 10 багатодітних сімей отримали двоярусні ліжка з матрацами для покращення соціально-побутових умов. 63 багатодітні сім'ї отримали побутову техніку у вигляді холодильників, пральних машин, газових плит, морозильних камер та велосипедів.

В області нараховується 1995 дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Протягом 9 місяців 2020 року до сімейних форм виховання в області влаштовано 250 дітей (21 – усиновлено, 140 – взято під опіку, піклування, 56 – у прийомні сім'ї та дитячі будинки сімейного типу, 15 – тимчасово у сім'ї родичів, знайомих, 11 – повернуто у біологічну сім'ю, 7 – визнано батьківство).

Станом на 01.11.2020 сімейними формами виховання в області охоплено 93,0% дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування.

З початку 2020 року у регіоні створено 6 дитячих будинків сімейного типу (ДБСТ) та 9 прийомних сімей (ПС), всього влаштовано до цієї форми виховання 60 дітей. В області функціонує 31 дитячий будинок сімейного типу та 179 прийомних сімей, в яких виховується 517 дітей, а також 10 сімей патронатних вихователів (з початку створення у патронатних сім'ях перебувало на вихованні 60 дітей).

Нагальною проблемою осіб із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, є відсутність власного житла. Для забезпечення тимчасовим житлом цих осіб в області функціонує соціальний гуртожиток. В ньому проживало 27 осіб.

Охорона здоров'я

В області закінчено реорганізацію усіх медичних закладів для надання первинного, вторинного, третинного рівня медичної допомоги. Усі медичні заклади заключили договори з Національною службою здоров'я України.

Станом на 28.10.2020 у системі медичної допомоги області функціонує 15 обласних медичних закладів, 21 центральна районна лікарня, 8 міських, 1 дитяча лікарні, 2 пологових будинки, 27 центрів первинної медико-санітарної допомоги, 2 дитячі поліклініки, 4 стоматологічні поліклініки та 1 лікарська амбулаторія (самостійна). До складу центрів первинної медико-санітарної допомоги входять, як підрозділи, 147 амбулаторій (з них 55 міських та 92 сільські) і 607 фельдшерсько-акушерських пунктів.

Станом на 01.10.2020 ліжковий фонд медичних закладів області становить

7888 ліжок. Незважаючи на щорічне скорочення ліжкового фонду, показник забезпеченості на 10 тис. населення залишається найбільшим серед областей України і становить 80,3, що значно перевищує показник по Україні (64,87).

В медичних закладах області зареєстровано 430 штатних посад лікарів загальної практики-сімейної медицини, з них у закладах сільської місцевості – 279,25 (64,9%). Медичну допомогу надає 336 сімейних лікарів, з них 197 (58,6%) лікарів працює у лікувально-профілактичних закладах сільської місцевості.

На фінансове забезпечення лікувально-профілактичних закладів області спрямовано 1847,8 млн грн (з них кошти місцевого бюджету – 751,4 млн грн, кошти Національної служби здоров'я України – 1096,4 млн грн). Видатки на одного мешканця становлять 1882,1 гривень.

Протягом 9 місяців 2020 року з різних джерел фінансування на покращення матеріально-технічної бази закладів охорони здоров'я області було спрямовано 271,4 млн гривень.

В медичних закладах області налічується 688 одиниць санітарного автотранспорту, що становить 81,5% від нормативної потреби.

Освіта

В області функціонують 445 закладів дошкільної освіти. Відсоток охоплення дітей віком від 3-х до 6-ти років дошкільною освітою становить 97%. Чисельність дітей в закладах дошкільної освіти з розрахунку на 100 місць становить 98 осіб (2019 рік – 110).

Станом на 01 вересня 2020 року функціонують 463 заклади загальної середньої освіти з контингентом 96,0 тис. здобувачів.

Для надання якісних освітніх послуг, у тому числі дітям сільської місцевості, діють 45 опорних закладів та 27 філій.

У 2020/2021 навчальному році для 9142 учнів сільської місцевості (100% від потреби) організовано безперебійний підвіз всіма видами транспорту, які за 410 маршрутами здійснюють підвіз з 1055 населених пунктів. Для цього задіяно 336 транспортних одиниць, з них шкільних автобусів – 306. До 45 опорних закладів області організовано підвіз 3040 учнів 78 шкільними автобусами.

Особливого значення в умовах сьогодення набуває інклюзивне навчання. За оперативними даними, у 2020/2021 навчальному році у 161 закладі загальної середньої освіти функціонують 419 інклюзивних класів, в яких освітні послуги отримують 535 дітей з особливими освітніми потребами. Для забезпечення таких дітей психолого-педагогічним супроводом в області діють 15 інклюзивно-ресурсних центрів та ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти.

Для організації змістовного дозвілля дітей та учнівської молоді, розвитку їх умінь і навичок в області функціонують 68 закладів позашкільної освіти.

Функціонує 14 державних закладів професійної (професійно-технічної) освіти. Підготовка кадрового потенціалу здійснюється з 60 професій та 5 спеціальностей. Контингент здобувачів професійної освіти становить 4613 осіб. У 2020 році закладами професійної (професійно-технічної) освіти проведено випуск 1,8 тис. кваліфікованих робітників із числа учнівської молоді, понад 200 з яких отримали професію за дуальною формою навчання. Відповідно до укладених договорів з фізичними та юридичними особами набули професій 388 осіб.

У 2020/2021 навчальному році здійснюють підготовку здобувачів вищої та фахової передвищої освіти (19918 тисячі студентів) і підвищення кваліфікації педагогічних працівників 24 заклади, а саме: 3 університети, 1 академія, 2 інститути, 18 коледжів.

Культура і туризм

Мережа закладів культури області складає 748 клубів, 688 бібліотек, 5 театральних-видовищних підприємств (4 – театри та 1 – обласний філармонійний центр фестивалів та концертних програм), 37 музейних закладів (33 музеї, 3 – заповідники, 1 – меморіальний комплекс), 39 шкіл мистецтв, 1 зоопарк.

За січень-жовтень 2020 року виконано робіт з поточного та капітального ремонтів закладів культури, придбано обладнання на загальну суму 5,7 млн гривень.

З метою проведення на належному організаційному та творчому рівні культурно-мистецьких заходів з нагоди державних свят, пам'ятних дат, ювілеїв, фестивалів та конкурсів за 10 місяців 2020 року проведено 78 культурно-мистецьких заходів.

В області зосереджений значний історико-культурний та природно-рекреаційний потенціал, що робить територію регіону привабливою для розвитку різних видів туризму.

Природно кліматичні умови дають можливість для розвитку туризму у сільській місцевості. Кількість садиб сільського туризму в області складає 36 одиниць. Все більшого розвитку набуває активний туризм, зокрема водний. Крім Десни, подорожі організуються по річках Снов та Сейм.

З метою популяризації туристично-рекреаційного потенціалу області та збільшення туристичних потоків проведено 5 рекламно-інформаційних турів по Чернігівській області для представників туристичної сфери та засобів масової інформації м. Києва, Запорізької, Луганської, Донецької, Миколаївської, Одеської та Чернігівської областей.

Виготовлено 22 різновиди рекламно-інформаційної та сувенірної продукції про туристичний потенціал регіону загальним тиражем понад 9 тисяч одиниць.

Сума надходжень туристичного збору до місцевих бюджетів області за 9 місяців 2020 року склала 909,8 тис. гривень.

Фізична культура і спорт

Для занять фізичною культурою і спортом в області наявні 27 стадіонів, 405 спортивних залів, 9 критих плавальних басейнів, у т.ч. три 25-ти метрових (функціонує - 1), 1273 спортивних майданчиків (з них 77 з синтетичним покриттям і 374 з тренажерним обладнанням), 689 футбольних полів, 20 тенісних кортів, 41 фізкультурно-оздоровчий центр, 5 лижних баз, 4 веслувальні бази, 2 кінно-спортивні бази, 55 стрілецьких тирів та 278 інших споруд, у т.ч. 109 тренажерних залів.

Рівень забезпечення населення матеріально-спортивною базою становить в середньому 26,3% від мінімальних нормативів державних будівельних норм.

Для організації фізкультурно-оздоровчої, реабілітаційної і спортивної роботи працюють 46 спортивних шкіл (ДЮСШ) (14,6 тис. учнів), 2 школи вищої спортивної майстерності (ШВСМ) – 247 спортсменів основного складу, 3 центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», (обласний та 2 міських в м.м.Чернігові і Ніжині), центр інвалідного спорту «Інваспорт», 2 бази олімпійської підготовки (з біатлону та важкої атлетики), державний центр олімпійської підготовки з біатлону, державне підприємство «Олімпійський навчально-спортивний центр «Чернігів», 119 спортивних та фізкультурно-оздоровчих клубів (з контингентом 12,1 тис. осіб), 69 громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування.

В області розвивається 83 види спорту (у т.ч. 30 олімпійських), працюють 2016 штатних спортивних працівників (з яких 805 – викладачі фізичного виховання навчальних закладів усіх рівнів і 401 – тренер-викладач).

Всіма видами спорту у спортивних школах, секціях і клубах систематично займаються 26,9 тис. чол. Фізкультурно-оздоровчою і реабілітаційною роботами охоплено 64,9 тис. осіб. До занять спортом та реабілітації засобами фізичної культури залучено більше 380 осіб з інвалідністю. Систематичними заняттями у спортивних школах охоплено 15,8% дітей і учнівської молоді віком 6-18 років, що проживають в області.

До складу збірних команд України (основний склад, кандидати і резерв) входять 226 представників Чернігівщини з 43 видів спорту. Крім того, до складу збірних входять 37 спортсменів з інвалідністю.

Розвиток інформаційного простору

В області зареєстровано 358 друкованих ЗМІ місцевої форми розповсюдження. Регулярно виходять до 70 друкованих ЗМІ загальним накладом близько 470 тис. примірників (у т.ч. загальнополітичного та інформаційного характеру — близько 50).

Працюють близько 20 Інтернет-видань. Здійснюють місцеве мовлення 5 теле- та 6 радіомовників (включно з філією Суспільного мовлення). Крім того, 1 місцева радіоорганізація, що має відповідні ліцензії Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, ще не розпочала мовлення

(«Свобода.ФМ»), «1.ФМ» розпочала діяльність в тестовому мовленні в м. Чернігів.

Покриття Чернігівської області сигналом цифрового телебачення мультиплексів МХ-1, МХ-2, МХ-3 та МХ-5 здійснюється передавачами, розміщеними у містах Чернігів, Бахмач, Прилуки, Ніжин, Бобровиця та смт Холми, а також у м. Шостка Сумської області. Безпосередньо передавальне обладнання належить ТОВ «Зеонбуд» як оператору цифрової багатоканальної телемережі.

Мають відповідні ліцензії Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення та здійснюють цифрове ефірне мовлення ТОВ «ТРО «Ліга» (логотип «Дитинець») (м. Чернігів), КП «ТРА «Новий Чернігів» Чернігівської міської ради (м. Чернігів), КП ТК «Прилуки» Прилуцької міської ради (м. Прилуки) а також місцева філія ПАТ «НСТУ» «Чернігівська регіональна дирекція» (логотип «UA: Чернігів») (переважна частина території області).

Загальною загрозою для інформаційного простору Чернігівщини як складової інформаційного простору України залишається розгорнута проти України інформаційна війна, яка включає в себе поширення за допомогою широкого набору інструментів у вітчизняному інформаційному полі антиукраїнської пропаганди, неправдивої, викривленої та провокаційної інформації щодо подій в Україні.

Розвиток громадянського суспільства.

Станом на 01.10.2020 зареєстровано 781 громадську організацію. Також в області нараховується 160 об'єднань громадян – 54 профспілкові організації, 94 благодійні фонди та організації, а також 12 творчих спілок.

Для взаємодії органів влади та громадянського суспільства використовуються такі механізми як консультації з громадськістю, участь в громадських радах, робочих групах, громадські експертизи і моніторинги, громадські слухання, інформаційні запити до органів державної влади тощо.

Представники інститутів громадянського суспільства входять до консультативно-дорадчих органів при органах виконавчої влади: Громадської ради при облдержадміністрації (до її складу входять 108 представників інститутів громадянського суспільства), Колегії облдержадміністрації та колегій її структурних підрозділів, а також включаються до складу оргкомітетів, робочих груп з підготовки обласних заходів, проєктів обласних програм тощо.

Природокористування та екологічна безпека. Використання природних ресурсів.

На території області розвідано 323 родовища з 16 видів корисних копалин, проте половина з них залишається не розробленими.

Загальна площа земель лісового фонду становить 740,3 тис. га, що становить понад 23,0% від загальної площі області.

Область посідає 1 місце в Україні за кількістю територій та об'єктів природно-заповідного фонду (далі – ПЗФ). На території області функціонує 674 об'єкти ПЗФ площею 262,58 тис. га, що становить 7,87 % від її загальної площі. За відсотком територій ПЗФ місцевого значення Чернігівщина посідає четверте місце в Україні. Для збереження ландшафтного та біологічного різноманіття в області постійно ведеться робота щодо розширення мережі об'єктів і територій ПЗФ.

Гідрографічна мережа області належить до басейнів великих річок Десна та Дніпро. Всього на території області протікає 1570 річок загальною довжиною 8369 км, в т. ч. великих річок – 629 км, середніх – 723 км, малих – 7017 км.

На території області функціонують 18 водосховищ загальною площею водного дзеркала 1,7 тис. га і об'ємом 38,9 млн м³ та 605 руслових ставків з гідротехнічними спорудами сумарним об'ємом 3,9 млн м³ і загальною площею водного дзеркала 75,5 тис. га.

Прогнозовані запаси підземних вод, за даними Державної служби геології та надр України, складають 3039,0 млн м³. Експлуатаційні запаси підземних вод становлять 204,0 млн м³.

Земельний фонд області станом на 1 січня 2020 року складає 3190,3 тис. га. У структурі земельного фонду 2060,4 тис. га (64,6 %) зайнято сільськогосподарськими угіддями.

В області ведеться реєстр об'єктів утворення відходів (ОУВ), де обліковується 187 об'єктів та реєстр об'єктів обробки й утилізації відходів (ООУВ) – 7 об'єктів. В обласному Реєстрі місць видалення відходів (МВВ) обліковується 546 об'єктів.

Протягом 9 місяців 2020 року в рамках Програми охорони навколишнього природного середовища Чернігівської області на 2014-2020 роки за рахунок коштів обласного фонду охорони навколишнього природного середовища виконані природоохоронні заходи на загальну суму 6379,4 тис. грн, що становить 41,0 % від запланованих на 2020 рік.

Зокрема, завершені роботи з тампонажу 12 недіючих артезіанських свердловин, а також з облаштування 4 сміттєзвалищ.

Фонд захисних споруд цивільного захисту області налічує 595 об'єктів, серед яких 151 сховище та 444 протирадіаційні укриття. З метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19 вживались карантинні заходи.

Протягом січня-вересня 2020 року на території області зареєстровано 3259 (з них – 6 класифікуються як надзвичайні ситуації) надзвичайних ситуацій та небезпечні події, внаслідок яких 4814 осіб постраждали (захворіли) та 298 осіб загинули.

На розвиток економіки та соціальної сфери впливають **невирішені проблемні питання**, головними серед яких залишаються:

- значна сировинна спрямованість регіонального експорту та суттєва залежність підприємств від зовнішнього ринку збуту, що робить їх дуже вразливим від цінових коливань;
- спад економічної активності через запровадження карантинних заходів;
- недостатній механізм стимулювання до інвестування суб'єктів господарювання та потенційних інвесторів;
- складна демографічна ситуація в регіоні;
- невідповідність на ринку праці попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному та територіальному розрізах;
- затримка з утилізації непридатних і заборонених до використання хімічних засобів захисту рослин;
- повільне впровадження системи роздільного збирання компонентів твердих побутових відходів для зменшення обсягів їх захоронення;
- недосконалість транспортного сполучення з туристичними центрами області та транспортна ізолюваність Чернігова (у першу чергу, залізничного) від інших обласних центрів України;
- руйнація та незадовільний технічний стан багатьох історичних споруд.

Існують також як внутрішні, так і зовнішні ризики і загрози, які можуть впливати на хід реалізації Програми, зокрема:

- продовження карантинних обмежень для бізнесу як в Україні, так і за її межами;
- продовження військового протистояння на Сході країни;
- непередбачувані сценарії розвитку світової економіки, що обумовить коливання цін на світових сировинних ринках та відобразиться на експорті підприємств регіону;
- згорання іноземними компаніями інвестиційних планів або перенесення термінів їх реалізації на майбутній період;
- збереження низької кредитної активності комерційних банків;
- ймовірність девальваційних тенденцій на валютному ринку;
- складний доступ до кредитних ресурсів.

На вирішення цих та інших проблем спрямовані основні завдання Програми економічного і соціального розвитку Чернігівської області на 2021 рік.

II. Мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку у 2021 році

Метою Програми є досягнення економічного розвитку та подальше підвищення рівня і якості життя населення на основі ефективного використання власного потенціалу регіону, наявних ресурсів, стимулювання інвестиційної та інноваційної активності, прозорих умов ведення бізнесу, розвитку системи електронних послуг, забезпечення екологічної безпеки, належного функціонування інженерно-транспортної та комунальної інфраструктури, створення сприятливих умов для розвитку самодостатніх об'єднаних територіальних громад.

У Програмі передбачено комплекс основних завдань та заходів, спрямованих на стабілізацію роботи і розвиток галузей виробничої та соціальної сфери області у 2021 році, відповідно до Стратегії сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року та пріоритетів розвитку регіону шляхом взаємодії обласної державної адміністрації, органів місцевого самоврядування та громадськості.

Завдання і заходи Програми економічного і соціального розвитку області на 2021 рік визначені в контексті пріоритетів Стратегії і спрямовані на реалізацію стратегічних цілей, а саме:

1. Розвиток людського потенціалу.
2. Комфортні та безпечні умови для життя.
3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки.
4. Прискорений інноваційний розвиток пріоритетних сфер економічної діяльності.
5. Ефективне багаторівневе врядування та управління територіальним розвитком.

Динамічними пріоритетами, які забезпечать розвиток регіону у наступному році будуть:

- ✓ підвищення рівня заробітної плати в області;
- ✓ активний діалог з об'єднаннями підприємців з метою створення нових робочих місць;
- ✓ підвищення якості медичних послуг;
- ✓ постійний відкритий діалог з новообраними місцевими радами та адміністраціями;
- ✓ безкомпромісна боротьба з корупцією;
- ✓ ефективне використання туристичного потенціалу;
- ✓ недопущення екологічної кризи;
- ✓ продовження реалізації програми Президента України «Велике будівництво»;
- ✓ забезпечення всієї території області якісним зв'язком та Інтернетом;
- ✓ посилення телесигналу у прикордонних північних районах області.

Заходи економічного і соціального розвитку у 2021 році

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
1. Розвиток людського потенціалу			
1.1. Забезпечення умов для отримання якісної освіти			
<i>Завдання 1. Підвищення рівня дошкільної освіти</i>			
1.	Відкриття реконструйованих приміщень, відновлення діяльності закладів дошкільної освіти, створення додаткових місць та груп на базі закладів дошкільної освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Доступність для кожної дитини відповідного віку якісних освітніх послуг, наступність між дошкільною та початковою освітою.
2.	Розширення мережі інклюзивних груп у закладах дошкільної освіти.		Всебічний розвиток особистості дитини з особливими освітніми потребами у закладах дошкільної освіти.
3.	Підвищення професійної кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Чернігівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені К.Д.Ушинського	Підвищення компетентності вихователів.
<i>Завдання 2. Підвищення якості та безпеки освітніх послуг та забезпечення рівного доступу населення до загальної середньої освіти</i>			
4.	Подальше впровадження реформи «Нова українська школа» з метою створення безпечного, комфортного, сучасного освітнього середовища.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Надання якісних освітніх послуг з урахуванням здібностей, потреб та інтересів кожної дитини. Наскрізне застосування ін.формаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та управлінні закладами.
5.	Приведення мережі закладів загальної середньої освіти у відповідність до потреб населення, продовження процесів оптимізації закладів загальної середньої освіти області.		Створення особистісно-орієнтованої моделі освіти із врахування здібностей, потреб та інтересів кожної дитини.
6.	Подальше створення мережі освітніх округів та опорних закладів.		Створення умов для дітей шкільного віку сільської місцевості для отримання якісних освітніх послуг.
7.	Забезпечення організованим підвозом у сільській місцевості учнів і педагогічних працівників до місць		Безперебійне підвезення учнів та педагогічних працівників до місць

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	навчання, роботи та додому.		навчання і додому.
8.	Продовження роботи щодо створення інклюзивного середовища у закладах освіти області.		Освіта дітей з особливими освітніми потребами з урахуванням особливості їх розвитку.
9.	Забезпечення якісними освітніми послугами у сфері позашкільної освіти відповідно до основних напрямів діяльності.		Всебічний розвиток знань, умінь та навичок учнівської молоді, можливість відкрити нові таланти чи розвинути вже існуючі здібності.
10.	Розвиток системи виявлення та підтримки обдарованої учнівської молоді.		Покращення результатів участі школярів у Всеукраїнських етапах учнівських олімпіад з навчальних предметів, конкурсі-захисту науково-дослідницьких робіт учнів-членів Малої академії наук України, інших інтелектуальних змаганнях. Покращення результатів зовнішнього незалежного оцінювання випускників закладів освіти.

Завдання 3. Модернізація освітнього середовища закладів професійної (професійно-технічної) освіти відповідно до потреб регіонального ринку праці

11.	Створення сучасного освітнього середовища для забезпечення якісної професійної (професійно-технічної) освіти.	Управління освіти і науки облдержадміністрації	Підвищення якості у наданні освітніх послуг для забезпечення конкурентоспроможної адаптації випускників до ринку праці.
12.	Забезпечення потреб регіонального ринку праці кваліфікованим трудовим ресурсом на договірних засадах із потенційними роботодавцями.		Збалансування обсягів і напрямів підготовки кадрів з регіональними потребами ринку праці.
13.	Формування позитивного іміджу професійної освіти, популяризація освітніх закладів.		Підняття престижу робітничих професій серед учнівської молоді й дорослого населення.

1.2. Створення умов для підтримки та формування здорового населення

Завдання 1. Підвищення доступної, якісної медичної допомоги населенню області

1.	Сприяння будівництву, реконструкції та ремонту закладів охорони здоров'я, покращення їх матеріально-технічної бази.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самовряду-	Поліпшення умов отримання населенням медичних послуг.
----	---	---	---

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		вання (у порядку рекомендації)	
2.	Розвиток системи екстреної медичної допомоги.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Придбання 13 санітарних автомобілів для центру екстреної медичної допомоги та медицини катастроф.
3.	Проведення просвітницької роботи з пропаганди здорового способу життя. Всебічне висвітлення сутності та заходів започаткованих перетворень у медичній сфері в друкованих та електронних ЗМІ.		Забезпечення широкої інформаційної підтримки засобами масової інформації переваг здорового способу життя. Підвищення інформованості населення щодо реформування сфери охорони здоров'я, формування позитивного ставлення населення до реформ в сфері охорони здоров'я.
4.	Забезпечення медичних працівників, житлом (зокрема, службовим), земельними ділянками.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Покращення кадрової ситуації та соціального захисту медичних працівників.
Завдання 2. Охорона материнства та дитинства. Збереження репродуктивного здоров'я			
5.	Продовження роботи щодо створення міжрайонних акушерсько-гінекологічних відділень.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Зниження рівня немовлячої смертності. Збільшення частки нормальних пологів. Відсутність випадків материнської смертності.
6.	Забезпечення санаторно-курортним лікуванням дітей із соматичними захворюваннями та дітей із груп підвищеного ризику захворювання на туберкульоз.		Охоплення санаторно-курортним оздоровленням щорічно не менше 2500 дітей із хронічними захворюваннями внутрішніх органів, а також дітей із груп підвищеного ризику захворювання на туберкульоз.
7.	Здійснення заходів із профілактики передачі ВІЛ-інфекції від матері до дитини.		Забезпечення дітей першого року життя, народжених ВІЛ-інфікованими матеріями адаптованими молочними сумішами у відповідності до повної потреби.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
8.	Організація та проведення заходів із вторинної профілактики захворювань органів зору, слуху, опорно-рухової системи та серцево-судинних захворювань.		Забезпечення не менше ніж 200 осіб, які перебувають на спеціальному обліку, медиковідновлювальними засобами (слуховими апаратами, ендопротезами, виробами кардіологічного призначення тощо).
9.	Організація відпочинку та оздоровлення дітей області.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації	Збільшення питомої ваги оздоровчих послуг. Надання якісних оздоровчих та відпочинкових послуг.
10.	Проведення державної атестації дитячих закладів оздоровлення та відпочинку області.		Приведення діяльності закладів оздоровлення та відпочинку у відповідність до державних стандартів.
11.	Забезпечення оздоровлення дітей, що потребують особливої соціальної уваги та підтримки.		Забезпечення якісними оздоровчими послугами дітей, що потребують особливої соціальної уваги та підтримки.

Завдання 3. Профілактика та лікування соціально небезпечних хвороб

12.	Своєчасне виявлення випадків захворювання на туберкульоз (молекулярно-генетичним методом на апараті Gene Xpert, мікроскопія мокротиння, флюорографічне обстеження, тощо) та забезпечення контрольованого лікування хворих на туберкульоз на амбулаторному етапі.	Управління охорони здоров'я облдержадміністрації	Своєчасне і максимальне виявлення захворювань на туберкульоз. Покращення ефективності лікування хворих на туберкульоз, у першу чергу на амбулаторному етапі лікування. Зниження рівня захворюваності на туберкульоз та смертності.
13.	Інформування населення області з питань профілактики та ранньої діагностики злоякісних новоутворень з використанням засобів масової інформації. Створення умов для продовження та поліпшення якості життя онкологічних хворих.		Раннє виявлення онкопатології, покращення рівня надання медичної допомоги хворим на злоякісні новоутворення, зниження інвалідизації онкологічних хворих, рівня смертності від раку.
14.	Надання населенню своєчасних та ефективних медичних послуг з діагностики та лікування коронавірусної інфекції COVID-19, забезпечення лікарськими засобами, дооснащення відділень та палат інтенсивної терапії,		Готовність комунальних закладів охорони здоров'я області для стабільної реалізації комплексу завдань і заходів, спрямованих на вчасне та ефектив-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	інфекційних відділень медичним обладнанням та апаратурою, проведення стимулювання оплати праці медичних працівників, задіяних в наданні медичної допомоги хворим на COVID-19.		не надання медичної допомоги пацієнтам з інфекцією COVID 19, забезпечення дотримання інфекційного контролю в закладах охорони здоров'я та збереження кадрового потенціалу закладів.
Завдання 4. Зміцнення здоров'я населення засобами фізичної культури і спорту			
15.	Проведення спортивних змагань та масових фізкультурно-оздоровчих заходів з залученням усіх верств населення в рамках Національної стратегії з оздоровчої рухової активності.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення охоплення спортивною і фізкультурно-оздоровчою роботою наявного населення, зміцнення його фізичного здоров'я.
16.	Забезпечення ефективного функціонування, розширення мережі та удосконалення роботи закладів фізичної культури і спорту.		Досягнення рівня не менше 20% охоплення дітей і учнівської молоді віком 6-18 років систематичними заняттями у спортивних школах, секціях, клубах.
Завдання 5. Розвиток спортивної інфраструктури			
17.	Будівництво нових, реконструкція і ремонт наявних капітальних спортивних споруд та оснащення їх сучасним інвентарем і обладнанням.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Приведення стану наявних спортивних споруд до рівня міжнародних стандартів, створення додаткових умов для занять населення фізичною культурою і спортом, підготовки спортивних резервів та спортсменів високого класу.
18.	Будівництво міні-футбольних і мультифункціональних спортивних майданчиків зі штучним покриттям для масового використання.		Розвиток спортивної інфраструктури для масових занять населення фізичною культурою і спортом, проведення спортивних змагань з ігрових видів спорту для всіх категорій населення. Будівництво не менше 10 міні-футбольних і мультифункціональних спортивних майданчиків зі штучним покриттям у школах, парках та місцях масового відпочинку населення.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
1.3. Розвиток сфери культури і мистецтв та збереження історико-культурної спадщини			
<i>Завдання 1. Створення умов для культурного розвитку і творчого самовираження громадян. Оптимізація та модернізація мережі сфери культури</i>			
1.	Проведення фестивалів, конкурсів та свят, концертних програм та забезпечення змістовного дозвілля, доступу до можливостей для творчого самовираження.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Формування гармонійного культурного середовища області, забезпечення доступності культурних послуг та широких можливостей для створення якісного культурного та креативного продукту.
2	Залучення національно-культурних товариств до проведення фестивалів, конкурсів та свят, концертних програм тощо.		Забезпечення міжнаціональної єдності, гарантування та дотримання прав, розвиток ідентичності національно-культурних товариств.
3.	Створення Центрів надання культурних послуг (ЦКП) в об'єднаних територіальних громадах.		Модернізація культурної інфраструктури, підвищення рівня залученості населення до культурних практик. Надання послуг в ЦКП відповідно до запиту різних соціо-вікових груп жителів громад.
4.	Забезпечення рівного доступу до отримання якісної мистецької освіти.		Залученість дітей шкільного віку та дорослих до мистецької освіти, інклюзивність мистецької освіти.
5.	Участь бібліотек у національній онлайн-платформі з цифрової грамотності «Дія. Цифрова освіта».		Навчання цифровій грамотності різних верств населення. Створення можливостей для користування комп'ютерами та іншими цифровими гаджетами для людей, що не мають власних. Кожний громадянин зможе безкоштовно опанувати цифрові навички за сучасним форматом – освітні серіали.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Збереження нематеріальної культурної спадщини як головного джерела культурного розмаїття			
6.	Розвиток креативних індустрій та створення культурного продукту (товари та послуги, що виробляються (тиражуються) в процесі культурної діяльності на основі творів і служать для задоволення громадянами своїх творчих, духовних, дозвіллевих потреб - фонограми, аудіо-альбоми, вироби ужиткового мистецтва, театральні та циркові вистави, концерти тощо). Включення елементів НКС до працюючих та запланованих туристичних маршрутів.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Використання елементів нематеріальної культурної спадщини для розвитку міст та малих територій.
7.	Виявлення, ідентифікація, збереження і популяризація виконавського аматорського мистецтва, усних традицій, звичаїв, обрядів, традиційних ремесел.		Розвиток народної творчості. Збільшення кількості носіїв та залучення до практик нематеріальної культурної спадщини представників молодого покоління.
Завдання 3. Охорона, відтворення та збереження об'єктів культурної спадщини			
8.	Проведення паспортизації об'єктів містобудування та архітектури, садово-паркового мистецтва області, виготовлення та встановлення охоронних дощок.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, власники та користувачі пам'яток	Занесення пам'яток архітектури та містобудування області до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, виконання вимог міжнародних конвенцій про охорону культурної спадщини щодо доступності інформації про об'єкти культурної спадщини.
9.	Реставрація пам'яток архітектури національного значення.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації	Збереження визначних пам'яток архітектури області національного значення.
1.4. Забезпечення соціального захисту населення та гендерної рівності			
Завдання 1. Соціальний захист населення та підвищення стандартів життя людей з особливими потребами			
1.	Надання грошової компенсації за належні для отримання жилі приміщення членам сімей загиблих учасників	Департамент соціального захисту населення	Поліпшення житлових умов населення.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	АТО/ООС, особам з інвалідністю 1-2 груп з числа учасників АТО/ООС, а також внутрішньо переміщеним особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і потребують поліпшення житлових умов.	облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
2.	Забезпечення санаторно-курортним лікуванням, технічними та іншими засобами реабілітації та проходження психологічної реабілітації учасників АТО/ООС.		Забезпечення потреби постраждалих учасників Революції Гідності та учасників АТО/ООС у технічних засобах реабілітації, санаторно-курортному лікуванні, психологічній реабілітації.
3.	Модернізація матеріально-технічної бази установ системи соціального захисту населення та оптимізація мережі установ.		Поліпшення умов надання соціальних та реабілітаційних послуг населення.
4.	Забезпечення у повному обсязі потреби у технічних та інших засобах реабілітації та пересування осіб з інвалідністю.		Створення умов для повноцінної життєдіяльності осіб з особливими потребами.
5.	Забезпечення санаторно-курортним лікуванням осіб з інвалідністю внаслідок війни, осіб з інвалідністю внаслідок загального захворювання та з дитинства.		
6.	Направлення осіб з інвалідністю та дітей з інвалідністю до реабілітаційних установ для отримання реабілітаційних послуг.		

Завдання 2. Забезпечення надання якісних соціальних послуг у громадах

7.	Створення мережі надавачів соціальних послуг державного/комунального сектору та/або залучення надавачів соціальних послуг недержавного сектору).	Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Розвиток базових соціальних послуг у громадах відповідно до потреб сімей/осіб.
8.	Інформаційно-методична підтримка спеціалістів та фахівців із соціальної роботи місцевих центрів соціальних служб, закладів соціальної підтримки, фахівців із соціальної роботи об'єднаних територіальних громад стосовно впровадження нових форм і методів в соціальну роботу.	Обласний центр соціальних служб	Підвищення кваліфікації та професійного рівня спеціалістів та фахівців із соціальної роботи районних/міських центрів соціальних служб, об'єднаних територіальних громад, закладів соціальної підтримки.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
9.	Розроблення інформаційних матеріалів щодо переліку соціальних послуг, їх змісту і порядку надання для широкого інформування населення.		Підвищення рівня інформованості населення щодо соціальної підтримки та послуг і процедур їх надання.
10.	Створення сімей патронатних вихователів, забезпечення функціонування створених патронатних сімей.	Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Розвиток послуги патронату над дитиною.
Завдання 3. Розвиток сімейних форм виховання. Забезпечення права дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, на виховання у сімейному оточенні			
11.	Влаштування дітей, що залишились без батьківської піклування, до сімейних форм виховання.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Збільшення кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштованих у сімейні форми виховання (усиновлення, опіка, піклування, прийомні сім'ї, дитячі будинки сімейного типу).
12.	Розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури, друкованої інформаційно-просвітницької продукції, інформації в мережі Інтернет стосовно влаштування дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, до сімейних форм виховання.		
13.	Проведення навчальних семінарів для працівників служб у справах дітей райдержадміністрацій, органів місцевого самоврядування, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад з питань захисту прав, свобод, законних інтересів дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, влаштування їх до сімейних форм виховання.		
14.	Стимулювання розширенню мережі прийомних сімей та дитячих будинків сімейного типу.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Створення 1 дитячого будинку сімейного типу та 10 прийомних сімей у громадах області, влаштування до них 50 дітей.
15.	Проведення серед населення області інформаційних кампаній щодо формування позитивного сприйняття сімейного влаштування дітей-сиріт та	Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого	Підвищення рівня обізнаності населення області щодо сімейних форм влаштування дітей-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	дітей, позбавлених батьківського піклування, спонукання кандидатів на створення прийомних сімей, ДБСТ.	самоврядування (у порядку рекомендації)	сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування. Збільшення кількості кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни/ піклувальники.
16.	Проведення тренінгових занять для кандидатів у прийомні батьки, батьки-вихователі, а також навчань з метою підвищення виховного потенціалу прийомних батьків та батьків-вихователів.	Обласний центр соціальних служб	Збільшення кількості прийомних сімей та ДБСТ та кількості дітей, влаштованих у сімейні форми виховання; підвищення рівня виховного потенціалу прийомних батьків, батьків-вихователів; збільшення рівня охоплення дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, сімейними формами виховання.
17.	Забезпечення соціального супроводження прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу, соціального супроводу опікунських сімей.	Обласний, районні, міські центри соціальних служб	Своєчасна соціальна підтримка та допомога прийомним сім'ям та дитячим будинками сімейного типу, опікунським сім'ям.

Завдання 4. Підтримка дітей соціально незахищених категорій, підвищення поінформованості населення з питань захисту прав та законних інтересів дітей

18.	Проведення благодійних акцій, святкових заходів для дітей соціально незахищених категорій.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підтримка дітей соціально незахищених категорій, підвищення поінформованості населення з питань захисту прав та законних інтересів дітей.
19.	Проведення «Літньої школи» для прийомних батьків, батьків-вихователів, прийомних дітей, дітей-вихованців, власних дітей з цих родин.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб	Підвищення виховного потенціалу прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу.

Завдання 5. Зменшення рівня дитячої бездоглядності та безпритульності, інших антигромадських проявів серед дітей

20.	Виявлення дітей, які опинились за межами сім'ї, бездоглядних та безпритульних дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення рівня асоціальних проявів серед дітей.
-----	--	---	--

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
21.	Проведення виїзних нарад, засідань за «круглим столом» з питань соціально-правового захисту дітей.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, Управління освіти і науки облдержадміністрації, Обласний центр соціальних служб, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Посилення взаємодії структурних підрозділів органів державної влади та інститутів громадянського суспільства у вирішенні актуальних завдань державної політики у сфері охорони дитинства.
22.	Організація діяльності мобільного інформаційно-консультативного пункту з прав дитини.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підвищення рівня поінформованості населення та посадових осіб державних установ щодо захисту прав дітей.
23.	Розробка, випуск та розповсюдження методичної літератури з питань профілактики дитячої бездоглядності та безпритульності, друкованої інформаційно-просвітницької продукції із захисту прав дитини.	Служба у справах дітей облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
24.	Проведення навчальних семінарів для працівників територіальних служб у справах дітей області, центрів соціально-психологічної реабілітації дітей з питань профілактики дитячої безпритульності та бездоглядності.	Служба у справах дітей облдержадміністрації	Підвищення професійного рівня працівників служб у справах дітей, закладів соціального захисту дітей.

Завдання 6. Соціальне становлення та підтримка дітей та молоді

25.	Національно-патріотичне виховання, сприяння самовдосконаленню та інтелектуальному розвитку молоді. Реалізація Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, Управління освіти і науки	Формування соціально-активного та свідомого громадянина України.
26.	Популяризація та утвердження здорового і безпечного способу життя та культури здоров'я серед молоді.	облдержадміністрації, Чернігівський	Збільшення відсотку молоді, охопленої профілактичними заходами.
27.	Розвиток неформальної освіти, формування у молоді розуміння потреби навчатися впродовж життя.	обласний молодіжний центр	Збільшення кількості молоді, залученої до неформальної освіти.
28.	Формування культури підприємництва серед молоді, розвиток інноваційного потенціалу та молодіжного підприємництва.		Залучення молоді до підприємницької діяльності.
29.	Надання фінансової підтримки молодіжним та дитячим громадським організаціям.		Збільшення кількості реалізованих соціально-корисних проєктів молодіжних громадських організацій.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
30.	Підготовка та навчання кваліфікованих кадрів, молодіжних працівників.	Комунальна установа «Чернігівський обласний молодіжний центр» Чернігівської обласної ради	Організовано та проведено 2 базових тренінги національної Програми «Молодіжний працівник» (60 осіб, які працюють з молоддю в громадах).
31.	Організація та проведення навчальних заходів із побудови кар'єри та власної справи.		Організовано та проведено 4 спеціалізовані тренінги для молоді області (120 молодих людей віком 18-28 років).
32.	Організація та проведення форумів соціального партнерства та кращих практик молодіжної роботи.		Проведено Форум соціального партнерства (100 осіб) та кращих практик (60 осіб, які працюють з молоддю та мультиплікують досвід в громадах).

Завдання 7. Популяризація сімейних цінностей. Забезпечення гендерної рівності, запобігання та протидія домашньому насильству або насильству за ознакою статі

33.	Проведення соціальних та культурологічних заходів з питань розвитку та підтримки сімей, в тому числі багатодітних.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Проведення не менше чотирьох заходів. Охоплення соціальними заходами не менше 2 % осіб населення області.
35.	Проведення інформаційно-просвітницьких кампаній, семінарів, тренінгів, круглих столів, робочих зустрічей з питань запобігання та протидії домашньому насильству.		Залучення до проведення заходів не менше 1000 осіб.
36.	Забезпечення функціонування мобільних бригад соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства.	Обласний центр соціальних служб, Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зменшення кількості сімей, у яких існує ризик насильства. Надання вчасної допомоги особам, які стали жертвами домашнього насильства.
37.	Проведення комунікативної, інформаційно-просвітницької діяльності, спрямованої на формування у суспільстві рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, подолання стереотипних уявлень про роль чоловіка і жінки, запобігання проявам дискримінації в суспільстві.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня обізнаності громадськості щодо утвердження гендерної рівності в суспільстві та подолання гендерних стереотипів.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
<i>Завдання 8. Запобігання торгівлі людьми та надання допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми</i>			
38.	Проведення процедури щодо встановлення статусу особи, яка постраждала від торгівлі людьми.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації	Надання допомоги 100 % постраждалим особам, які звернулися за допомогою.
39.	Проведення інформаційних кампаній до Всесвітнього дня боротьби з торгівлею людьми та Європейського дня боротьби з торгівлею людьми.	Департамент сім'ї, молоді та спорту облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), виконавчі комітети міських, сільських, селищних рад ОТГ	Залучення до проведення заходів не менше 1000 осіб населення області.
1.5. Підвищення якості та конкурентоспроможності людських ресурсів.			
<i>Завдання 1. Сприяння продуктивній зайнятості населення, підвищення якості та конкурентоспроможності робочої сили</i>			
1.	Сприяння працевлаштуванню населення, що шукає роботу та звертається за послугами до служби зайнятості, на вільні та новостворені робочі місця; подальший розвиток клієнто-орієнтованості соціальних послуг.	Обласний центр зайнятості	Підвищення рівня зайнятості населення.
2.	Проведення профорієнтаційної роботи у напрямку інформування та мотивації широких верств населення до професійного росту, розвитку вмінь, компетенцій та кваліфікації протягом усього життя, легальної зайнятості.		Якісна та адресна профорієнтаційна робота з населенням, направлена на обґрунтований вибір або зміну професії відповідно до потреб ринку праці.
3.	Залучення до професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації безробітних громадян з метою підвищення їх конкурентоздатності та покращання якості робочої сили з урахуванням потреб ринку праці та замовлень роботодавців.		Покращення якості робочої сили, задоволення потреб роботодавців у кваліфікованих кадрах.
4.	Організація громадських робіт та інші роботи тимчасового характеру, які заохочують та стимулюють безробітних до продуктивної зайнятості.		Тимчасова зайнятість населення, матеріальна підтримка безробітних, мотивація безробітних до праці.
5.	Організація професійної підготовки, перепідготовки та підвищення	Департамент соціального захисту населення	Підвищення конкурентоспроможності учасників

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	кваліфікації учасників АТО/ООС.	ня облдержадміністрації, обласний центр зайнятості, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	АТО/ООС на ринку праці.
6.	Здійснення контролю за дотриманням законодавства про працю суб'єктами господарвання області, шляхом проведення інспекційних відвідувань за зверненнями громадян щодо захисту їхнього трудового права, особливо в частині легалізації зайнятості та своєчасної виплати заробітної плати, вжиття відповідних заходів впливу щодо упередження та припинення порушень трудового законодавства.	Управління Держпраці в області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Захист та легалізації трудових прав і гарантій в оплаті праці найманих працівників, законодавства про зайнятість населення, працевлаштування осіб з інвалідністю.
7.	Активізація роботи щодо відвідування роботодавців області з метою інформування про найбільш ефективні способи додержання законодавства про працю в частині зниження рівня незадекларованої праці.		Поліпшення умов праці та правової обізнаності працівників, з метою недопущення порушення діючого трудового законодавства, доведення переваг та соціальних гарантій офіційного оформлення трудових відносин для працюючої людини.
8.	Проведення моніторингів рівня життя населення, показників оплати праці за видами економічної діяльності та в розрізі відповідних територій.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації	Поліпшення рівня життя працюючого населення області за рахунок зароблених коштів.
9.	Моніторинг колективно-договірного регулювання відносин.	Департамент соціального захисту населення облдержадміністрації, Управління Держпраці в області, Головне управління статистики в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Посилення мотивації до легальної зайнятості. Ефективна організація праці та її оплати на рівні підприємства.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Створення належних безпечних і здорових умов праці на підприємствах, установах і організаціях усіх форм власності			
10.	Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань додержання законодавства про працю в частині легалізації зайнятості, своєчасності оплати праці, шляхом проведення семінарів, нарад для роботодавців, розміщення публікацій та виступів у засобах масової інформації.	Управління Держпраці у Чернігівській області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Правова обізнаність населення, з метою недопущення порушення діючого трудового законодавства, доведення переваг та соціальних гарантій офіційного оформлення трудових відносин для працівників.
11.	Здійснення державного нагляду і контролю на підприємствах, в організаціях та установах області незалежно від форм власності і господарювання, за додержанням законодавства про охорону праці.	Управління Держпраці у Чернігівській області	Підвищення рівня охорони праці та промислової безпеки. Сприяння соціальному захисту трудових прав найманих працівників області.
12.	Проведення превентивної роботи, спрямованої на недопущення порушення вимог законодавчих та нормативно-правових актів з питань охорони праці та промислової безпеки.		Сприяння обізнаності населення з метою недопущення порушень діючого законодавства з охорони праці.
2. Комфортні та безпечні умови для життя			
2.1. Розвиток транспортної інфраструктури та зв'язку			
Завдання 1. Розширення та вдосконалення мережі підприємств транспорту			
1.	Формування нової обласної мережі автобусних маршрутів загального користування.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації,	Удосконалення маршрутної мережі області, забезпечення транспортної доступності для населення громад та районів, покращення транспортного забезпечення регіону.
2.	Покращення транспортного обслуговування осіб з обмеженими фізичними можливостями шляхом використання автобусів спеціалізованого призначення.	органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), суб'єкти господарювання	Створення умов для надійного, якісного та безпечного перевезення пасажирів з обмеженими фізичними можливостями.
Завдання 2. Забезпечення прозорості конкуренції на ринку пасажирських автоперевезень.			
3.	Організація пасажирських перевезень шляхом проведення конкурсів з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування, що не виходять за межі території області (внутрішньообласні марш-	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації,	Покращення організації та підвищення якості й безпеки пасажирських автоперевезень, максимальне охоплення автобусним сполученням

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	рути).	суб'єкти господарювання, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (в порядку рекомендації)	сільських населених пунктів області.
4.	Організація роботи щодо припинення надання послуг з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах перевізниками без відповідних дозвільних документів.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, Управління Укртрансбезпеки у області, Головне управління Національної поліції в області, райдержадміністрації, Головне управління Державної податкової служби в області, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення рівних умов для всіх суб'єктів господарювання, які надають послуги з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування. Надання безпечних послуг з перевезення пасажирів. Збільшення надходжень до державного бюджету.
5.	Посилення контролю за виконанням договірних умов і вимог законодавства у сфері пасажирських автоперевезень.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення якості і доступності пасажирських автотранспортних послуг, ефективності державного регулювання та контролю за роботою автомобільного транспорту.

Завдання 3. Розвиток телекомунікаційних мереж загального користування та мережі поштового зв'язку.

6.	Забезпечення доступності універсальних поштових послуг, розвиток нових послуг, поліпшення якості обслуговування споживачів.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, Чернігівська дирекція АТ «Укрпошта» (за згодою), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечення надання якісних універсальних поштових послуг сільському населенню та підвищення рентабельності роботи відділень поштового зв'язку.
----	---	--	--

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
7.	Забезпечення населення області сучасними засобами мобільного зв'язку і швидкісного Інтернету.	Департамент енерго-ефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, Чернігівська філія ПАТ «Укртелеком» (за згодою), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), оператори мобільного зв'язку (за згодою)	Задоволення потреб населення у доступному, надійному та якісному зв'язку, розширення географії покриття широкопasmового Інтернету.

Завдання 4. Розбудова дорожньої інфраструктури

8.	Будівництво і модернізація мережі автомобільних доріг загального користування та штучних споруд на них.	Управління капітального будівництва облдержадміністрації	Поліпшення транспортно-експлуатаційного стану мостових споруд та автомобільних доріг. Покращення транспортного сполучення населених пунктів. Забезпечення населених пунктів якісним дорожнім покриттям. Посилення безпеки дорожнього руху. Зниження ризиків дорожньо-транспортних пригод.
----	---	--	---

2.2. Реалізація проєктів регіонального розвитку

Завдання 1. Покращення стану інфраструктури області

1.	Координація та забезпечення реалізації бюджетних програм та субвенцій, передбачених в державному бюджеті на розвиток інфраструктури.	Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського господарства; фінансів;	Ефективне та своєчасне використання державних коштів. Вчасне внесення змін до Переліків об'єктів, які пропонуються до реалізації за рахунок державних коштів.
2.	Проведення моніторингу та аналізу стану використання державних коштів, спрямованих на соціально-економічний розвиток регіону.	Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Головне управління	
3.	Забезпечення реалізації проєктів у рамках Програми Президента України «Велике будівництво».	Державної казначейської служби України в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
4.	Координація роботи з підготовки, оцінки, відбору та впровадження інвестиційних програм та проєктів, фінансування яких передбачається за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Забезпечення проведення конкурсного відбору та формування загального рейтингового списку проєктів, що можуть реалізовуватись за кошти ДФРР. Введення в експлуатацію об'єктів соціально-культурного значення, поліпшення їх стану, підвищення умов і якості надання послуг населенню області.
5.	Інформування громадськості з питань напрямів та пріоритетів використання коштів державного бюджету.	Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського господарства; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю; інші структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня поінформованості громадськості про державне стимулювання розвитку територій, а також про реалізовані проєкти за кошти державного бюджету.
6.	Завантаження та оновлення на інтерактивній мапі проєктів будівництва, об'єктів ремонтів, які реалізуються на території області за рахунок коштів державного бюджету.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, інші структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
7.	Проведення навчальних заходів для органів місцевого самоврядування та виконавчої влади щодо підготовки інвестиційних програм та проєктів для подачі на конкурс, а також реалізації проєктів.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, інші структурні підрозділи облдержадміністрації, Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів	Якісна підготовка програм і проєктів до подачі на конкурс для фінансування з Державного бюджету.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ, організацій, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	

2.3. Ефективне планування територіального розвитку

Завдання 1. Планування територій

1.	Розроблення та коригування містобудівної документації.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (в порядку рекомендації)	Рациональне використання територій, обґрунтовані пропозиції щодо встановлення та зміни меж населених пунктів, комплексної забудови територій.
2.	Створення та ведення містобудівного кадастру Чернігівської області.	Управління містобудування та архітектури облдержадміністрації	Створення комплексу технічного і програмного забезпечення містобудівного кадастру Чернігівської області.

2.4. Підвищення якості надання населенню житлово-комунальних послуг. Житлова політика. Енергозбереження

Завдання 1. Підвищення ефективності та надійності функціонування підприємств житлово-комунального господарства

1.	Моніторинг цін/тарифів на житлово-комунальні послуги та рівня розрахунків за них. Надання методичної допомоги з питань формування цін/тарифів на житлово-комунальні послуги підприємствам житлово-комунального господарства.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Постійний контроль за рівнем відшкодування тарифами фактичної вартості послуг, приведення тарифів до економічно обґрунтованого рівня, зменшення збитковості підприємств.
2.	Розробка місцевих програм у сфері житлово-комунального господарства та благоустрою територій населених пунктів.		Збільшення кількості новостворених ОСББ. Забезпечення утримання житлового фонду в належному стані. Створення комфортного громадського простору.
3.	Розвиток водопровідно-каналізаційного господарства.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та жит-	Відновлення, охорона та рациональне використання джерел питного водопос-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		<p>лово-комунального господарства облдержадміністрації, Управління капітального будівництва облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства (за згодою)</p>	<p>тачання. Забезпечення населення якісною питною водою. Поліпшення технічного стану водопровідно-каналізаційних мереж та споруд.</p>
4.	<p>Розвиток мереж тепло-, електро-, газопостачання та поліпшення технічного стану (реконструкція, модернізація) будівель житлового фонду, у тому числі за рахунок впровадження енергоефективних технологій.</p>	<p>Департаменти: енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства; фінансів облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства та паливно-енергетичного комплексу (за згодою)</p>	<p>Забезпеченість споживачів житлово-комунальними послугами належної якості та скорочення використання енергетичних і матеріальних ресурсів на виробництво (надання) житлово-комунальних послуг.</p>
Завдання 2. Розвиток сфери управління твердими побутовими відходами			
5.	<p>Будівництво об'єктів приймання, переробки та утилізації твердих побутових відходів, нових полігонів твердих побутових відходів, які відповідають встановленим стандартам.</p>	<p>Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства</p>	<p>Запровадження нових технологій та форм організації поводження з твердими побутовими відходами.</p>
6.	<p>Проведення освітньо-інформаційної кампанії серед населення щодо екологічної необхідності постійного та правильного поводження з побутовими відходами та важливості впровадження роздільного збирання твердих побутових відходів.</p>	<p>облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства житлово-комунального господарства (за згодою)</p>	<p>Розширення сфер використання твердих побутових відходів як вторинної сировини.</p>
Завдання 3. Реалізація програм підтримки житлового будівництва			
7.	<p>Координація та забезпечення реалізації державних та регіональних програм житлового будівництва, у т.ч. забезпечення житлом пільгових</p>	<p>Департаменти облдержадміністрації: розвитку економіки та сільського госпо-</p>	<p>Забезпечення житлом громадян, які потребують поліпшення житлових умов, збільшення обсягів</p>

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	категорій населення.	дарства; фінансів; сім'ї, молоді та спорту; соціального захисту населення; Управління капітального будівництва облдержадміністрації, Служба у справах дітей облдержадміністрації (у порядку рекомендації), райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), Чернігівський обласний фонд підтримки індивідуального житлового будівництва на селі, регіональне управління державної спеціалізованої фінансової установи «Державний фонд сприяння молодіжному житловому будівництву»	введення житла в експлуатацію. Покращення умов проживання населення, закріплення кадрів для забезпечення обслуговування сільського населення якісними послугами. Зменшення рівня соціальної напруги серед громадян, які стоять на квартирній черзі.

Завдання 4. Підвищення ефективності управління енергетичними ресурсами

8.	Покращення рівня енергоефективності багатоповерхових житлових будинків. Модернізація житлового фонду з використанням сучасних енергозберігаючих технологій.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), підприємства сфери житлового господарства (за згодою)	Покращення технічного стану будівель та продовження терміну їхньої експлуатації. Зменшення споживання населенням енергетичних ресурсів шляхом впровадження енергозберігаючих заходів.
9.	Розробка та реалізації місцевих програм з енергозбереження та енергоефективності.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня енергоефективності будівель житлового фонду. Збільшення кількості ОСББ. Долучення більшої кількості ОСББ до участі в урядових та місцевих програмах енергоефективності.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
10.	Впровадження системи енергоменеджменту в установах бюджетної сфери.	Департамент енергоефективності, транспорту, зв'язку та житлово-комунального господарства; структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів.
11.	Впровадження заходів, направлених на скорочення споживання енергоресурсів у будівлях закладів бюджетної сфери області.		Зменшення споживання енергетичних ресурсів, економія бюджетних коштів. Покращення експлуатаційних характеристик будівель та підвищення комфортності умов перебування у закладах бюджетної сфери області.
12.	Збільшення обсягів виробництва та споживання альтернативних та місцевих видів палива.		Зменшення споживання традиційних паливно-енергетичних ресурсів. Впровадження нових екологічно чистих і ресурсозберігаючих технологій.
13.	Проведення роз'яснювальної роботи щодо популяризації питань енергоефективності.		Популяризація економічних, екологічних і соціальних переваг енергозбереження, підвищення громадського освітнього рівня у цій сфері.

2.5. Захист екосистем і збереження довкілля на засадах сталого розвитку. Техногенна безпека

Завдання 1. Зменшення негативного впливу відходів на довкілля, попередження забруднення підземних водоносних горизонтів

1.	Утилізація та знешкодження непридатних до використання хімічних засобів захисту рослин.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), сільгосп підприємства області	Знижено рівень ризику виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру.
2.	Знешкодження рідких токсичних відходів, що розміщені в ставках-накопичувачах (м. Чернігів).	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації, виконком Чернігівської міської ради (у порядку рекомендації)	Знижено ризик забруднення об'єктів довкілля рідкими токсичними відходами.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.	Будівництво нових чи реконструкція існуючих об'єктів водовідведення та очисних споруд.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Не допущено забруднення довкілля області неочищеними стічними водами.
4.	Проведення ліквідаційного санітарно-технічного тампонажу недіючих артезіанських свердловин.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; власники свердловин	Не допущено забруднення підземних водоносних горизонтів.

Завдання 2. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі

5.	Проведення природоохоронних кампаній зі збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Забезпечено збереження та охорону рослинного і тваринного світу, цінних природних ландшафтів, підтримано природні умови для життя і розвитку людини в екологічно збалансованому природному середовищі, встановлено межі об'єктів природно-заповідного фонду й інформаційно-охоронні знаки, розроблено екологічні стежки.
6.	Розширення території природно-заповідного фонду.		

Завдання 3. Формування екологічної свідомості та екологічної культури громадян

7.	Інтеграція європейської моделі екологічного моніторингу в систему моніторингу довкілля області.	Департамент екології та природних ресурсів облдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації), суб'єкти регіональної системи моніторингу	Формування інформаційного простору щодо стану довкілля області, вдосконалення системи прийняття управлінських рішень.
8.	Поширення екологічної інформації природоохоронного спрямування. Апгрейдинг природоохоронного менталітету населення.	Департаменти: екології та природних ресурсів; інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації; Управління освіти і науки облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого	Підвищення рівня екологічної свідомості та забезпечення широкого доступу громадськості до екологічної інформації.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		самоврядування (у порядку рекомендації)	
<i>Завдання 4. Ефективне використання водних ресурсів</i>			
9.	Захист екосистем і збереження довкілля, раціональне та ефективне використання водних ресурсів.	Деснянське басейнове управління водних ресурсів	Забезпечення встановлення режимів роботи на 183 водогосподарських системах на площі 269 тис.га.
<i>Завдання 5. Ефективне використання лісових ресурсів</i>			
10.	Поліпшення стану та якісного складу лісів (боротьба зі шкідниками лісу, проведення рубок формування та оздоровлення лісів, боротьба зі шкідниками лісу).	Обласне управління лісового та мисливського господарства, КП «Чернігівоблагроліс»	Проведення рубок формування та оздоровлення лісів на площі 13268 га. Винишувальні роботи в осередках шкідників і хвороб на площі 21,5 тис.га. Відтворення лісів на площі 1954 га.
11.	Відтворення лісів на землях лісового фонду.		
12.	Упорядкування заготівлі лісових ресурсів місцевого значення.		Встановлення лімітів використання лісових ресурсів при заготівлі другорядних лісових матеріалів та здійсненні побічних лісових користувань.
<i>Завдання 6. Раціональне та ефективне використання земельних ресурсів</i>			
13.	Проведення робіт з оновлення нормативної грошової оцінки земель населених пунктів.	Головне управління Держгеокадастру в області, органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Оновлення технічної документації про нормативну грошову оцінку земель по 930 населених пунктах області.
<i>Завдання 7. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій</i>			
14.	Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Зниження рівня ризику виникнення надзвичайних ситуацій, поліпшення ефективності оперативного реагування та зменшення матеріальних збитків і втрат у разі виникнення таких ситуацій.
15.	Створення регіонального, місцевих і об'єктових резервів матеріально-технічних ресурсів для ліквідації надзвичайних ситуацій і їх наслідків.		Своєчасна ліквідація надзвичайних ситуацій та їх наслідків.
16.	Підтримання в постійній готовності обласної системи оповіщення.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи	Інформування населення щодо дій при виникненні надзвичайних ситуацій.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		облдержадміністрації; Чернігівська філія ПАТ «Укртелеком» (за згодою); райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	
17.	Утримання в постійній готовності до використання за призначенням захисних споруд.	Департамент з питань цивільного захисту та оборонної роботи облдержадміністрації; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Укриття населення від засобів масового ураження в особливий період та під час надзвичайних ситуацій у мирний час.

3. Підвищення конкурентоспроможності регіональної економіки

3.1. Реалізація регіонального інвестиційного потенціалу, нарощення обсягів інвестиційних надходжень

Завдання 1. Створення умов для формування сприятливого інвестиційного середовища та позитивного іміджу області

1.	Проведення та участь в різноманітних публічних заходах інвестиційного характеру (форуми, конференції, круглі столи, зустрічі з інвесторами тощо).	Департамент розвитку економіки та сільського господарства; структурні підрозділи облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Формування позитивного іміджу області як регіону із сприятливим бізнес-кліматом. Активізація інвестиційної діяльності, покращення інвестиційного клімату та стимулювання надходження інвестицій в економіку області.
2.	Актуалізація та наповнення інтерактивної інвестиційної карти Чернігівської області. Постійна актуалізація наявних інтернет-ресурсів для формування позитивного іміджу області та просування її економічного потенціалу.		Якісне представлення інвестиційного потенціалу регіону в інформаційному просторі, інформування про досягнення та здобутки в сфері інвестиційної діяльності.
3.	Сприяння формуванню елементів інвестиційної інфраструктури (індустріальних, наукових, технологічних парків, кластерів тощо).		Підвищення конкурентоспроможності регіону, активізація інноваційно-інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвиток сучасної наукової, виробничої інфраструктури.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Формування ефективної системи залучення, супроводу та кваліфікованого консультаційно-методичного забезпечення діяльності інвестора в області			
4.	Організація проактивної діяльності із залучення нових вітчизняних та іноземних інвестицій, поглиблення діючих зв'язків з інвесторами, виявлення проблемних питань, що виникають під час впровадження інвестиційних проєктів, відпрацювання шляхів їх вирішення.	Департамент розвитку економіки та сільсько-го господарства, структурні підрозділи облдержадміністрації; Агенція регіонального розвитку Чернігівської області; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Створення умов для стабільної роботи інвесторів у регіоні.
5.	Налагодження роботи щодо активізації процесу впровадження інструментів та механізмів державно-приватного партнерства в реалізації інвестиційних проєктів.		Збільшення кількості проєктів, реалізованих на умовах державно-приватного партнерства.
6.	Проведення та участь у навчальних семінарах та тренінгах з актуальних питань інвестиційного розвитку, залучення міжнародної технічної допомоги, написання грантових заявок, проєктного менеджменту, державно-приватного партнерства тощо.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства; структурні підрозділи облдержадміністрації; Чернігівська регіональна торгово-промислова палата; Агенція регіонального розвитку Чернігівської області; Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення професіоналізму та рівня обізнаності, державних службовців посадових осіб місцевого самоврядування, об'єднаних територіальних громад, інших спеціалістів, що працюють у сфері інвестиційної діяльності.
7.	Навчання і професійна підготовка співробітників структурних підрозділів облдержадміністрації, райдержадміністрацій, виконавчих комітетів міських рад, ОТГ, відповідальних за формування та реалізацію інвестиційної політики (професійна комунікація з інвесторами, ведення ділових переговорів, написання та супровід інвестиційних проєктів, ознайомлення зі світовим досвідом у сфері інвестиційної політики, вивчення іноземних мов тощо).		Формування нових навичок та вмій, що відповідають потребам часу та зростаючим функціональним вимогам.
Завдання 3. Активізація процесу залучення позабюджетних коштів в розвиток області (збільшення кількості донорів та програм МТД, грантів тощо)			
8.	Інформування органів місцевого самоврядування, громадськості про відкриті для участі програми міжнародної технічної допомоги, грантові проєкти, програми пільгового	Департамент розвитку економіки та сільсько-го господарства, структурні підрозділи облдержадміністрації,	Підвищення рівня поінформованості та як результат – участі у програмах міжнародної технічної допомоги, грантових

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	кредитування міжнародних фінансових організацій. Щомісячне оновлення та наповнення Грантового дайджесту «Будь у курсі подій - дій» актуальною інформацією.	райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	конкурсах, проєктах тощо.
9.	Проведення аналізу стану впровадження та результатів діючих програм міжнародної технічної допомоги в області. Опрацювання позитивних результатів співробітництва з МФО, перемог в грантових конкурсах, участі в різноманітних донорських програмах органів місцевого самоврядування, громадських організацій та ініціативних громадян області.		Розширення співпраці з міжнародними, донорськими, грантовими організаціями та МФО, популяризація результатів співробітництва та підвищення громадської активності.

3.2. Активізація зовнішньоекономічної діяльності

Завдання 1. Промоція експортного потенціалу регіону та розширення ринків збуту

1.	Сприяння участі підприємств і організацій області в іміджевих заходах, в т.ч. в онлайн форматі (виставках, ярмарках тощо), які проходять як в Україні, так і за кордоном.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Зростання обсягів зовнішньоторговельного обороту, налагодження нових ділових контактів з потенційними закордонними партнерами, активізація участі регіональних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності в публічних міжнародних заходах, підвищення рівня обізнаності міжнародної економічної спільноти про експортний потенціал регіону в країнах світу та позиціонування Чернігівщини як регіону зі сприятливим бізнес-кліматом.
2.	Проведення публічних заходів, організація інформаційно-освітніх кампаній для менеджменту, представників компаній-експортерів. (в т.ч. і в онлайн форматі) за участю міжнародних експертів, іноземних ТПП, Офісу з просування експорту України, закордонних ділових кіл тощо.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Застосування між народних практик розвитку зовнішньоекономічної діяльності, нарощування експорту, вихід на нові ринки збуту, підвищення рівня обізнаності регіональних господарюючих суб'єктів з питань розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.	Інформаційна підтримка суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності області щодо актуальних питань експортної діяльності, в т.ч. через використання вебресурсів (вебсайту, фейсбук сторінки, e-mail, експортних дайджестів тощо).		Підвищення рівня обізнаності регіональних господарюючих суб'єктів з питань розвитку зовнішньоекономічної діяльності.
4.	Підтримка експортерів області через здійснення часткового відшкодування підприємствам області вартості витрат, пов'язаних з проведенням робіт з оцінки відповідності виробленої ними продукції вимогам Директив Євросоюзу та технічним вимогам європейських країн.		Нарощування обсягів експорту товарів області, розширення кола іноземних партнерів в зовнішньоекономічній діяльності.

Завдання 2. Розвиток і поглиблення взаємовигідних міжнародних зв'язків області з країнами світу

4.	Організація та проведення офіційних зустрічей за участю дипломатичних представництв, іноземних офіційних делегацій, представників міжнародних організацій, а також участь офіційних делегацій області у міжнародних заходах з питань розвитку міжрегіонального та транскордонного співробітництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Налагодження інституційного та ділового співробітництва з закордонними партнерами, у тому числі з регіонами-партнерами, обмін досвідом в різних сферах.
5.	Розширення договірної бази з регіонами іноземних країн та реалізація діючих угод і планів заходів про співробітництво Чернігівської області з іноземними партнерами.		Налагодження та розвиток партнерських зв'язків з регіонами іноземних країн, обмін досвідом в різних сферах.

3.3. Розвиток високотехнологічного промислового виробництва. Підтримка місцевих товаровиробників

Завдання 1. Досягнення сталого промислового розвитку за рахунок використання власного потенціалу

1.	Комунікація з підприємствами, спрямованими на поглиблене вивчення ситуації на проблемних підприємствах та надання практичної допомоги у вирішенні конкретних господарських питань.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Покращення фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання, зменшення кількості збиткових підприємств.
2.	Сприяння підвищенню питомої ваги виробництв з поглибленої переробки та кінцевого споживання у промисловому комплексі регіону.		Збільшення обсягів промислового виробництва.
3.	Актуалізація Каталогу-довідника «Промислові підприємства області»,		Підвищення ефективності функціонування

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	розміщеного на офіційному вебсайті Чернігівської облдержадміністрації.		промислового комплексу області.
4.	Сприяння створенню шкіл-майстерності на підприємствах	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Забезпечення підприємств висококваліфікованими кадрами з урахуванням потреб ринку праці, підвищення економічної активності і забезпечення зайнятості населення
5.	Сприяння кластеризації перспективних галузей промисловості.		Прискорення економічного розвитку регіону, зменшення витрат господарської діяльності, підвищення конкурентоспроможності підприємств-учасників кластера як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

Завдання 2. Сприяння розвитку ділової активності місцевих товаровиробників та просуванню їх продукції на внутрішньому і зовнішніх ринках

6.	Здійснення часткового відшкодування витрат підприємств області на участь у виставково-ярмаркових заходах на національному та міжнародному рівнях.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області»	Фінансова підтримка місцевих товаровиробників та просування їхньої продукції на зовнішніх і регіональних ринках, поширення і пропагування досвіду підприємств, які виробляють якісну продукцію, розширення економічних взаємовідносин місцевих товаровиробників.
7.	Надання інформаційно-консультаційної допомоги місцевим товаровиробникам, зокрема, з питань маркетингової діяльності, безпечності харчових продуктів, впровадження на підприємствах області сучасних міжнародних систем управління тощо.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Національний університет «Чернігівська політехніка», Головне управління Держпродспоживслужби в області, ДП «Чернігівстандартметрологія»	Інформаційно-консультаційна підтримка місцевих товаровиробників, підвищення професійного рівня спеціалістів у сфері бізнес-адміністрування.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	
Завдання 3. Підвищення рівня поінформованості про продукцію місцевих товаровиробників та формування їх позитивного іміджу			
8.	Реалізація ініціативи «Чернігівщина, купуй рідне».	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області»; райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	Популяризація та стимулювання продажу товарів, що виробляються в області, збільшення присутності та обсягів реалізації товарів місцевого виробництва у роздрібній торговельній мережі області, забезпечення питомої ваги реалізації продовольчих та непродовольчих товарів вітчизняного (у т. ч. місцевого) виробництва через торговельну мережу підприємств-юридичних осіб на рівні не менше 55%, у т.ч. продовольчих – не менше 70%, непродовольчих – не менше 25%.
9.	Організація та проведення щорічного обласного конкурсу «Кращий товар Чернігівщини»-2021.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; ДП «Чернігівстандартметрологія», Головне управління Держпродспоживслужби в області, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	Підтримка ініціатив і зусиль місцевих товаровиробників щодо покращення якості продукції, визначення на конкурсній основі кращих зразків продукції місцевого виробництва.
10.	Створення та розміщення на офіційному вебсайті Чернігівської облдержадміністрації електронного каталогу товарів-переможців конкурсу «Кращий товар Чернігівщини»-2021.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Промоція та популяризація якісних товарів, що виробляються в області.
11.	Виготовлення та розміщення в ефірі телевізійного каналу відеоматеріалів (циклу сюжетів) щодо товарів-переможців конкурсу «Кращий товар Чернігівщини»-2021 та їх виробників.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; КП «Телерадіоагентство «Новий Чернігів» Чернігівської міської ради	Популяризація якісних товарів, що виробляються в області, формування позитивного іміджу місцевих товаровиробників.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.4. Науково-технічний та інноваційний розвиток. Технічне регулювання			
Завдання 1. Стимулювання інноваційного та науково-технічного розвитку і використання інтелектуального капіталу			
1.	Інформаційна підтримка інноваційної діяльності суб'єктів господарювання області. Удосконалення інноваційної інфраструктури регіону.	Управління освіти і науки облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Центр підтримки підприємництва, інновацій та стартапів, заклади вищої освіти області	Забезпечення ефективного використання науково-технічного, інноваційного та освітнього потенціалу, широкого впровадження інновацій. Створення сприятливих умов для обміну інформацією між суб'єктами господарювання. Створення привабливих умов для творців інновацій. Підвищення обізнаності у сфері інноваційної діяльності.
2.	Відпрацювання організаційно-освітніх заходів, спрямованих на підвищення фахового рівня працівників у сфері інновацій.		Підвищення інноваційної активності вищих навчальних закладів та їх конкурентоспроможності. Прискорення інтеграції науки та виробництва. Підвищення ефективності та якості розробок та інноваційних проектів. Поглиблення співпраці вищих навчальних закладів і наукових установ області з реальним сектором економіки.
3.	Проведення конкурсу «Chernihiv innovation Challenge».	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Активізація науково-технічної та інноваційної діяльності в регіоні. Створення сприятливого інноваційного середовища та позитивне ставлення до інновацій, заохочення до нових форм співпраці, підтримка винахідництва. Популяризація та комерціалізація перспективних науково-технічних розробок.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
Завдання 2. Розвиток сучасної системи технічного регулювання, створення корпоративного іміджу підприємств (організацій), сприяння виходу підприємств області на міжнародні ринки			
4.	Підтримка системи добровільної сертифікації продукції, послуг.	ДП «Чернігівстандарт-метрологія», промислові підприємства області	Підтвердження відповідності показників якості та безпечності продукції третьою стороною.
5.	Проведення робіт із розширення сфер акредитації випробувальної лабораторії в галузі сертифікації та метрології.		Створення сучасної системи технічного регулювання та захисту прав споживачів. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств.
6.	Сприяння розробленню та впровадженню на підприємствах, в організаціях області систем управління: якістю; екологічного керування; безпечністю харчових продуктів; гігієною та безпекою праці.		Підвищення конкурентоспроможності продукції за рахунок поліпшення її якісних характеристик. Сприяння інноваційному розвитку економіки та залученню інвестицій.
7.	Забезпечення надання послуг з проведення оцінки відповідності законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки вимогам технічних регламентів, перевірки зазначених засобів, що перебувають в експлуатації.		Додержання підприємствами, установами, організаціями, фізичними особами-підприємцями вимог Закону України «Про метрологію та метрологічну діяльність», інших нормативних документів з метрології. Забезпечення єдності вимірювань, а також захисту споживачів від недостовірних результатів вимірювань, захисту інтересів вітчизняних виробників.

3.5. Сталий розвиток агропромислового виробництва

Завдання 1. Покращення доступу агровиробників та переробників до ринків збуту

1.	Проведення виставок, ярмарків, фестивалів, підтримка участі місцевих виробників агропромислової продукції у державних та міжнародних заходах.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, суб'єкти виробничої діяльності в агропромисловому комплексі (за згодою)	Розширення ринків збуту сільгосппродукції, продуктів її переробки та збільшення обсягів експорту.
----	---	--	---

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.	Надання інформаційно-консультаційної допомоги сільгосп підприємствам з питань маркетингу сільгосп продукції, налагодження їх співпраці з торговельними мережами, перспективними ринками збуту та переробниками агропродукції, оптовими ринками.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби, вищі навчальні заклади (за згодою)	Забезпечення доступності ринків збуту для малих та середніх виробників сільськогосподарської продукції, запровадження нових технологій та обладнання для переробки сільськогосподарської сировини.
Завдання 2. Підтримка розвитку фермерства та малих сільгоспвиробників			
3.	Інформаційно-консультаційна підтримка фермерських господарств, в т.ч. із залученням наукового потенціалу.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби, фермерські асоціації, вищі навчальні заклади області (за згодою),	Збільшення рентабельності підприємств, підвищення рівня заробітної плати найманих працівників, зростання доходів населення, створення нових робочих місць.
4.	Підтримка молодих фермерів та сімейних фермерських господарств, популяризація використання успішних практик розвитку фермерства.	Чернігівське регіональне відділення Українського державного фонду підтримки розвитку фермерських господарств	Створення нових фермерських господарств, підвищення рівня зайнятості в сільській місцевості. Покращення доступу малих сільгоспвиробників до фінансових ресурсів.
Завдання 3. Розбудова системи сільськогосподарського дорадництва			
5.	Підтримка розвитку сільськогосподарських дорадчих служб, що працюють на території області.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, сільськогосподарські дорадчі служби	Підвищення рівня охопленості спеціалізованими дорадчими послугами суб'єктів господарювання аграрного комплексу області. Підвищення рівня знань та навичок кадрів малих та середніх сільгосптоваровиробників.
Завдання 4. Розвиток сільськогосподарської обслуговуючої кооперації			
6.	Проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед членів особистих селянських, фермерських господарств та фізичних осіб – сільськогосподарських товаровиробників про конкурентні переваги провадження їх діяльності у складі сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Підвищення рівня знань з основ кооперації та переваг функціонування сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів в області.
7.	Часткове відшкодування сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам вартості придбаної техніки та обладнання для виробництва, заготівлі та переробки сільськогосподарської	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, сільськогосподарські	Створення нових сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Підвищення соціально-економічного розвитку

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	продукції з обласного бюджету.	обслуговуючі кооперативи, органи місцевого самоврядування (в порядку рекомендації)	сільської місцевості області шляхом створення нових робочих місць. Збільшення доходів, оптимізація витрат сільського населення, зростання надходження до місцевих бюджетів. Розбудова інфраструктури сіл.

Завдання 5. Розвиток органічного землеробства та виробництва екологічно чистих продуктів харчування

8.	Сприяння розвитку органічного виробництва через фінансову підтримку органічного виробництва в області шляхом компенсації витрат на підтвердження відповідності виробництва органічної продукції (сировини).	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, виробники органічної продукції	Збільшення частки органічної продукції у загальному обсязі валової продукції сільського господарства області. Забезпечення населення продуктами харчування, що безпечні для здоров'я.
9.	Проведення для сільгоспвиробників семінарів, навчань з питань виробництва екологічно чистих продуктів та органічного землеробства.		Посилення довіри до органічного сільського господарства у традиційних аграріїв та підвищення ефективності існуючих органічних виробників.

3.6. Розвиток споживчого ринку

Завдання 1. Створення сприятливих умов для ефективного розвитку споживчого ринку

1.	Економічне обстеження інфраструктури споживчого ринку, зокрема, цивілізованих об'єктів торгівлі (у т.ч. мережевих).	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (за згодою)	Актуалізація даних щодо оновлення інфраструктури об'єктів споживчого ринку, здійснення економічної оцінки її розвитку.
2.	Оцінка здійснення виїзного обслуговування мешканців малих та віддалених населених пунктів.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; райдержадміністрації	Моніторинг забезпеченості населення сільської місцевості споживчими товарами та побутовими послугами.
3.	Аналіз цінової ситуації на споживчому ринку області, оприлюднення його результатів на офіційних вебсайтах облдержадміністрації, Департаменту розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації; Головне управління статистики в області;	Забезпечення прозорості цінової ситуації на споживчому ринку області.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		райдержадміністрації; органи місцевого самоврядування (за згодою)	
Завдання 2. Підвищення рівня захисту прав населення на споживання якісних та безпечних для життя і здоров'я товарів і послуг			
4.	Запобігання надходженню на споживчий ринок небезпечної, фальсифікованої, контрафактної продукції (товарів).	Головне управління Держпродспоживслужби в області, Державна служба з лікарських засобів в області	Попередження фактів реалізації споживачам неякісної продукції (товарів), що не відповідає встановленим вимогам.
5.	Проведення перевірок відповідності характеристик продукції згідно з вимогами чинного законодавства України про державний ринковий нагляд та вжиття у разі необхідності обмежувальних (корегувальних) заходів.	Головне управління Держпродспоживслужби в області	Зменшення кількості випадків реалізації небезпечної продукції на споживчому ринку області.
6.	Сприяння впровадженню системи НАССР (система аналізу небезпечних факторів та контролю у критичних точках) для забезпечення безпечності харчової продукції.	Головне управління Держпродспоживслужби в області	Забезпечення безпечності харчових продуктів та кормів.
7.	Інформаційно-методична підтримка громадян, суб'єктів господарювання з питань дотримання законодавства про захист прав споживачів.		Підвищення рівня поінформованості та правової обізнаності споживачів стосовно реалізації і захисту їх прав.
Завдання 3. Реалізація державної цінової політики			
8.	Регулювання (встановлення) цін і тарифів відповідно до наданих повноважень.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Запобігання необґрунтованому зростанню регульованих цін і тарифів, забезпечення прозорості їх формування та прогнозованості цінової ситуації.
9.	Здійснення аналізу результативності регуляторних актів щодо цінового (тарифного) регулювання.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Управління охорони здоров'я облдержадміністрації, суб'єкти господарювання	Виконання вимог законодавства у сфері регуляторної політики, відстеження ефективності чинних регуляторних актів та прийняття рішень щодо їх дії.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.7. Стимулювання розвитку малого і середнього підприємництва			
Завдання 1. Підвищення конкурентоспроможності суб'єктів малого та середнього підприємництва			
1.	Підтримка місцевих підприємницьких ініціатив. Популяризація кейсів успішних бізнес-практик.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Створено умови для прискорення розвитку малого та середнього бізнесу в регіоні. Забезпечено ведення сторінок в соціальних мережах, Telegram-каналу тощо.
2.	Проведення публічного діалогу між місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та підприємництвом.		Підвищено результативність публічно-приватного партнерства при вирішенні проблемних питань у сфері розвитку підприємництва. Покращено бізнес-клімат в області.
3.	Забезпечення відкритості, прозорості та передбачуваності реалізації державної регуляторної політики в області, в тому числі застосування стандарту набору відкритих даних регуляторних органів.		Недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів підприємництва. Забезпечено публічність та прозорість реалізації державної регуляторної політики.
Завдання 2. Розширення доступу бізнесу до фінансово-кредитних ресурсів			
4.	Забезпечення фінансування у формі фінансового кредиту найбільш ефективних інвестиційних проєктів суб'єктів малого і середнього підприємництва, в тому числі мікрокредитування.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Збільшено обсяги наданої фінансово-кредитної підтримки суб'єктам малого та середнього підприємництва. Створено нові робочі місця.
5.	Надання інформаційної допомоги щодо існуючих інструментів фінансово-кредитної підтримки проєктів МСП на державному та регіональному рівнях.		Реалізовано ефективні фінансово-кредитні механізми для підтримки МСП.
6.	Надання консультативної підтримки підприємцям, їх громадським об'єднанням щодо залучення міжнародної технічної допомоги.		Підвищено поінформованість суб'єктів підприємництва та зацікавлених осіб щодо можливостей фінансово-кредитної підтримки підприємницьких ініціатив. Створено нові робочі

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			місця в МСП. Залучено міжнародну технічну допомогу.

Завдання 3. Інформаційно-консультаційна допомога, розвиток інфраструктури підтримки МСП та забезпечення надання якісних публічних послуг

7.	Підвищення рівня інформаційного забезпечення та фінансової грамотності суб'єктів підприємництва; використання можливості безкоштовної онлайн-школи для підприємців "Дія. Бізнес".	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, Державна організація «Регіональний фонд підтримки підприємництва по Чернігівській області», Агенція регіонального розвитку Чернігівської області, Центр підтримки підприємництва Чернігівської області на базі Агенції регіонального розвитку	Забезпечено поінформованість суб'єктів підприємництва та осіб, бажаючих відкрити власну справу щодо започаткування та ведення підприємницької діяльності.
8.	Проведення тематичних консультацій і практикумів з питань підприємницької діяльності зокрема "Днів юридичної допомоги".		Надано інформаційно-консультаційні послуги з широкого кола питань організації та ведення підприємницької діяльності. Постійне інформування про можливості залучення кредитних та інвестиційних ресурсів, допомога в підготовці необхідних документів.
9.	Забезпечення функціонування Центру підтримки підприємництва, інновацій та стартапів. Організація та проведення тренінгів, мітапів, воркшопів, інкубаційних, акселераційних програм тощо.		Забезпечено належне функціонування бізнес-інкубатора, бізнес-акселератора, інноваційної лабораторії майстерні, коворкінг-зони.

3.8. Удосконалення системи надання адміністративних послуг

Завдання 1. Підвищення якості надання та доступності адміністративних послуг

1.	Оптимізація діяльності мережі ЦНАП, відповідно до загальнодержавних стандартів, здійснення постійного моніторингу роботи ЦНАП.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (за згодою)	Забезпечено подальший розвиток мережі ЦНАП, в т. ч. на базі діючих, проведено моніторинг роботи ЦНАП з метою вдосконалення їх роботи.
2.	Проведення інформаційно-консультаційної підтримки органів місцевого самоврядування щодо поширення практики утворення /модернізації ЦНАП та їх участі у проєктах/програмах подальшої розбудови мережі ЦНАП, в тому числі у програмі U-LEAD з Європою.		Надано кваліфіковані консультації при зверненні суб'єктів підприємництва щодо отримання адміністративних послуг, органів місцевого самоврядування щодо створення ЦНАП.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
3.	Сприяння впровадженню надання адміністративних послуг в електронному форматі через Єдиний державний портал електронних послуг «Дія».		Підвищено ефективність роботи ЦНАП, покращено якість надання адміністративних послуг.
3.9. Підвищення ефективності використання рекреаційних ресурсів області			
<i>Завдання 1. Формування позитивного іміджу області як привабливого регіону для туризму</i>			
1.	Представлення туристичного потенціалу області на регіональних та міжнародних спеціалізованих туристичних заходах.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Формування стійкого позитивного туристичного іміджу регіону на внутрішньому та зовнішньому ринку туристичних послуг, збільшення туристичних потоків та надходжень до місцевих бюджетів.
2.	Організація та проведення промотурів для представників ЗМІ, тревел-блогерів, туристичних операторів та туристичних агенцій як з України, так і з-за кордону.		
3.	Організація та проведення регіональних, національних та міжнародних подій та заходів туристичного спрямування в регіоні.		
4.	Розповсюдження туристично-інформаційної поліграфічної та сувенірної продукції про туристичний потенціал області.		
5.	Забезпечення функціонування обласного туристичного порталу області.		
<i>Завдання 2. Розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури та підвищення привабливості об'єктів історико-культурної спадщини</i>			
6.	Знакування та маркування туристичних маршрутів, розробка та встановлення двомовних дорожніх вказівників, забезпечення інформаційного облаштування туристично-екскурсійних об'єктів, санітарних місць, закладів інфраструктури, туристично-інформаційних центрів й пунктів тощо.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації, об'єднані територіальні громади	Поліпшення стану навігаційної складової туристичної інфраструктури з подальшою можливістю більш комфортного ознайомлення туристів з туристичними пам'ятками, поліпшення доступності об'єктів.
7.	Облаштування відпочинкових і сервісних зон на об'єктах історико-культурних пам'яток та інших туристично-привабливих об'єктах.	Об'єднані територіальні громади	Розвиток туристичної інфраструктури, створення передумов для формування конкуренто-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			спроможного обласного туристичного продукту.
Завдання 3. Розвиток зеленого (екологічного), подієвого, активного та інших видів туризму, створення сучасних туристичних маршрутів та продуктів			
8.	Підвищення кваліфікації спеціалістів відділів та управлінь, які опікуються розвитком туризму у громадах, музейних працівників, фахівців індустрії гостинності області.	Департамент культури і туризму, національностей та релігій облдержадміністрації	Підвищення фахового рівня працівників туристичної сфери та конкурентоспроможності регіонального туристичного ринку на основі поліпшення обслуговування вітчизняних та іноземних туристів якісними туристичними послугами.
9.	Проведення семінарів-тренінгів у сфері сільського зеленого та інших видів туризму.		Створення передумов для формування конкурентоспроможного обласного туристичного продукту.
10.	Забезпечення туристичної складової під час проведення культурно-мистецьких свят та фестивалів в області.		
3.10. Податково-бюджетна політика			
Завдання 1. Ефективність адміністрування податків, посилення фінансової дисципліни			
1.	Забезпечення контролю за надходженнями до бюджету податків і зборів відповідно до макроекономічних показників розвитку по основних галузях економіки.	Головне управління Державної податкової служби в області	Збільшення надходжень до бюджетів. Зменшення рівня податкового боргу.
2.	Реалізація комплексу заходів, спрямованих на погашення податкового боргу.		
Завдання 2. Збалансованість місцевих бюджетів та підвищення ефективності використання бюджетних коштів			
3.	Прогнозування надходжень місцевих бюджетів на основі реальних прогнозних макропоказників економічного і соціального розвитку області, фактичного рівня відповідних надходжень.	Департамент фінансів облдержадміністрації	Збільшення власних надходжень місцевих бюджетів на 6,1% до 7,1 млрд гривень.
4.	Першочергове направлення коштів на фінансування оплати праці та інших захищених статей видатків при збалансованому підході до фінансування інших видатків.	Департамент фінансів облдержадміністрації, головні розпорядники бюджетних коштів, райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування (у порядку рекомендації)	Оптимальний та збалансований розподіл фінансових ресурсів області із збереженням соціальної спрямованості бюджетних коштів. Забезпечення своєчасної виплати заробітної плати працівникам бюд-

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
			жетної сфери та оплати енергоносіїв.
Завдання 3. Ефективність проведення публічних закупівель			
5.	Надання методично-консультативної допомоги розпорядникам бюджетних коштів області з питань проведення публічних закупівель.	Департамент розвитку економіки та сільсько-го господарства облдержадміністрації	Підвищення рівня обізнаності розпорядників бюджетних коштів області з питань проведення публічних закупівель.
6.	Проведення семінарів-навчань з питань здійснення публічних закупівель.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій (у порядку рекомендації)	Підвищення ефективності та прозорості витрачання бюджетних коштів.
4. Створення сприятливих умов для розвитку самодостатніх територіальних громад			
Завдання 1. Оцінка соціально-економічного розвитку територіальних громад області			
1.	Моніторинг показників соціально-економічного розвитку територіальних громад.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації	Вивчення можливостей та ресурсів розвитку територіальних громад.
Завдання 2. Активізація співробітництва територіальних громад			
2.	Аналіз стану реалізації договорів про співробітництво громад, сприяння укладанню нових договорів міжмуніципального співробітництва.	Департамент розвитку економіки та сільського господарства облдержадміністрації, Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	Вирішення важливих проблем територій за рахунок консолідації ресурсів в рамках міжмуніципального співробітництва.
3.	Проведення семінарів, конференцій, зустрічей, «круглих столів» з метою популяризації міжмуніципального співробітництва, презентація ресурсів дослідження та концепцій проектів.		
4.	Консультативна та методична допомога територіальним громадам по розробці стратегії та планів (програм) соціально-економічного розвитку		

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
	територій.		заходам регіональної стратегії, а також заходів з її реалізації.
<i>Завдання 3. Посилення можливостей територій з особливими потребами</i>			
5.	Надання консультаційної допомоги в розробці або актуалізації планів соціально-економічного розвитку громад.	Департамент розвитку економіки та сільськогосподарства облдержадміністрації,	Активізація економічного і соціального розвитку в громадах, розташованих на територіях з особливими потребами розвитку.
6.	Надання методичної допомоги в розробці проектів розвитку громад з метою залучення та ефективного використання публічних інвестицій, а також підготовці інвестиційних пропозицій та інвестиційних паспортів громад.	Агенція регіонального розвитку Чернігівської області	
<i>Завдання 4. Розбудова потенціалу суб'єктів державної регіональної політики</i>			
7.	Організація та проведення семінарів, тренінгів з актуальних питань державної регіональної політики, конвєрсаторіумів, тематичних зустрічей, лекцій для посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад.	Комунальний заклад "Чернігівський центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, керівників державних підприємств, установ і організацій"	Формування високого рівня адміністративної культури управлінців.
5. Посилення спроможності громадянського суспільства			
5.1. Підвищення ефективності діяльності інститутів громадянського суспільства			
<i>Завдання 1. Інституційний розвиток організацій громадянського суспільства Чернігівщини</i>			
1.	Надання інформаційної підтримки організаціям громадянського суспільства.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації, райдержадміністрації, організації громадянського суспільства (за згодою)	Розвиток організацій громадянського суспільства, взаємодія влади і громадськості. Підвищення ефективності діяльності організацій громадянського суспільства.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
2.	Підтримка роботи Громадської ради при облдержадміністрації та інших консультативно-дорадчих органів. Залучення організацій громадянського суспільства до роботи у складі оргкомітетів, експертних та робочих груп, консультативно-дорадчих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації	Забезпечення участі громадськості у заходах з формування та реалізації державної та регіональної політики, врахування пропозицій громадськості при підготовці нормативно-правових актів.
3.	Проведення конкурсу проєктів, розроблених організаціями громадянського суспільства, на виконання яких надається фінансова підтримка з обласного бюджету. Сприяння у реалізації громадських проєктів.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, структурні підрозділи облдержадміністрації,	Реалізація організаціями громадянського суспільства суспільно важливих проєктів, ініціатив.
4.	Сприяння організаціям громадянського суспільства у проведенні громадських моніторингів, здійсненні громадських та антикорупційних експертиз.	райдержадміністрації, органи місцевого самоврядування, організації громадянського суспільства (за згодою)	Залучення експертів від організацій громадянського суспільства при розробці суспільно важливих актів, врахування пропозицій громадськості при їх підготовці, зокрема результатів експертної оцінки.

5.2. Покращення доступу громадськості до інформації

Завдання 1. Розвиток та захист інформаційного простору

1.	Надання фінансової підтримки друкованим виданням «Сіверянський літопис», «Літературний Чернігів», «Живи з надією».	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, міське громадське об'єднання «Чернігівська літературна спілка «Чернігів» (за згодою), Редакція журналу «Сіверянський літопис» (за згодою)	Забезпечено покриття витрат на поліграфічні послуги та гарантовано регулярний вихід у світ суспільно значущих періодичних друкованих видань наукового, літературного спрямування, задоволено відповідні інформаційні потреби населення.
2.	Сурдопереклад інформаційних передач філії ПАТ «НСТУ» «Чернігівська регіональна дирекція».	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, Чернігівська обласна організація Українського товариства глухих (за згодою), філії ПАТ «НСТУ» «Черні-	Забезпечено оплату послуг із сурдоперекладу телепередач – жителям області з інвалідністю по слуху створено можливості для задоволення інформаційних потреб.

№ п/п	Зміст заходів	Відповідальні виконавці	Очікувані результати
		гівська регіональна дирекція» (за згодою)	
3.	Висвітлення діяльності облдержадміністрації та обласної ради друкованими ЗМІ, засобами телерадіомовлення та Інтернет-виданнями.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, обласна рада (за згодою)	Інформування жителів області про основні напрямки реалізації, стан та перспективи впровадження реформ в Україні, діяльність обласної ради, обласної державної адміністрації.
4.	Організація та проведення просвітницьких заходів (семінари, лекції, тренінгі тощо) з метою протидії та запобіганню загрозам в інформаційній сфері.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації, громадські об'єднання (за згодою), редакції засобів масової інформації (за згодою)	Підвищення компетенції працівників ЗМІ, медійних організацій, органів влади та місцевого самоврядування, представників неурядових організацій у сфері протидії та запобігання загрозам в інформаційній сфері; зміцнено їхню спроможність до опору інформаційним загрозам.
5.	Забезпечення випуску друком книг місцевих авторів, їх розповсюдження серед бібліотек області та поширення іншими шляхами.	Департамент інформаційної діяльності та комунікацій з громадськістю облдержадміністрації	Колегіально відібрано та випущено друком кращі твори місцевих авторів, потенційно запитувані аудиторією та/чи суспільно важливі, які не мають перспективи комерційного випуску; забезпечено доступ до них потенційної аудиторії.

III. Джерела фінансування програми економічного і соціального розвитку області на 2021 рік

Фінансування пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку регіону, у тому числі через регіональні та місцеві цільові програми, здійснюватиметься з урахуванням реальних можливостей відповідних місцевих бюджетів, а також виділених фінансових ресурсів державного бюджету, приватних інвестицій, кредитних ресурсів та технічної допомоги міжнародних організацій.

**Директор Департаменту
розвитку економіки та
сільського господарства
облдержадміністрації**

Олександра ХОМИК